

VANHEMMUUS JA NUOREN SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÖ

Keskiniva Heli
Telkkälä Eija

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutus
Sosionomi (AMK)

2024

Sosiaalialan koulutus
Sosionomi (AMK)

Tekijät	Heli Keskiniva Eija Telkkälä	Vuosi	2024
Ohjaaja(t)	Virpi Piira Matti Virtasalo		
Työn nimi	Vanhemmuus ja nuoren sosiaalisen median käyttö		
Sivu- ja liitesivumäärä	48+6		

Nuorten sosiaalisen median käyttö on tätä päivää ja puhututtaa paljon. Opinnäytetyömme aihe valikoitui ajankohtaisuuden ja mielenkiintomme mukaan. Opinnäytetyömme idea tuli käytännön kautta työharjoittelussa, jossa vanhemmat toivat ilmi nuoren sosiaalisen median käytön tuomat haasteet perheessä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää mitä nuoret sosiaalisessa mediassa tekevät. Lisäksi halusimme selvittää, kuinka tietoisia vanhemmat ovat nuoren sosiaalisen median käytöstä ja miten vanhemmat voivat turvata nuorelle turvallisen sosiaalisen median käytön. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa lisätietoa sosiaalialan ammattilaisille, jotka työskentelevät perheiden ja nuorten parissa.

Opinnäytetyössämme käytimme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineiston keräsimme teemahaastattelulla. Haastattelimme neljää vanhempaa, joilla on yläkouluikäisiä sosiaalista mediaa käyttäviä nuoria. Toteutimme haastattelun yksilöhaastatteluna Teams-sovelluksen välityksellä. Aineisto analysoitiin käyttämällä sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyömme haastatteluista kävi ilmi, että sosiaalinen media on tullut jäädäkseen ja vanhempien on sopeuduttava siihen, että se on osa nuorten sosiaalista elämää. Nykypäivänä vanhemmat käyttävät sosiaalista mediaa yhtä paljon kuin nuoret sekä heillä on käytössä samat sosiaalisen median sovellukset. Vanhemmat ovat tietoisia sosiaalisen median negatiivisista ilmiöistä ja ovat ennaltaehkäisevästi keskustelleet nuoren kanssa kyseisistä ilmiöistä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmat voivat vahvistaa nuoren turvallista sosiaalisen median käyttöä pitämällä yllä avointa vuorovaikutusta, olemalla läsnä ja kiinnostunut nuoren tekemisistä.

Avainsanat nuoret, sosiaalinen media, vanhemmuus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	7
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	7
2.2	Tutkimuskysymys	7
3	NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA	9
3.1	Nuoren sosiaalisen median käyttö	9
3.2	Sovellukset	10
3.3	Sosiaalisen median hyvät puolet	12
3.4	Sosiaalisen median tuomat haasteet vanhemman ja nuoren välillä ...	14
4	NEGATIIVISET ILMIÖT SOSIAALISESSA MEDIASSA	16
4.1	Nettiriippuvuus	16
4.2	Nettikiusaaminen	16
4.3	Seksuaalirikos	18
5	VANHEMMUUS	20
5.1	Vanhemmuuden tehtävä	20
5.2	Kasvatus ja rajat	21
5.3	Vanhemmuuden tuomat tunteet	22
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
6.1	Tutkimusmenetelmä	24
6.2	Teemahaastattelu ja opinnäytetyön toteutus	25
6.3	Aineiston analysointi	26
6.4	Eettisyys ja luotettavuus	27
7	HAASTATTELUN TULOKSET	29
7.1	Nuoret ja sosiaalinen media	29
7.2	Negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa	33
7.3	Vanhemmuus ja nuoren sosiaalisen median ohjaaminen	36
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
9	POHDINTA	42
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme vanhemmuuden rooli on merkittävä. Vanhemmalla tarkoitamme nuoren huoltajaa, jonka tehtävänä on päättää nuoren asioista ja vastata nuoren kasvatuksesta. Vanhemman tulee huolehtia nuoren tasapainoisesta kehityksestä ja hyvinvoinnista sekä turvattava läheiset ja myönteiset ihmissuhteet. Nuorelle tulee turvata turvallinen kasvuympäristö, edistää itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen sekä huomioitava nuoren toiveet ja tarpeet. Vanhemman tehtävät määrätään laissa ja nuoren huolto päättyy hänen täyttäessään kahdeksantoista vuotta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Nykyajan nuoret kasvavat jo lapsesta asti älylaitteiden ja sosiaalisen median parissa toisin kuin heidän vanhempansa ovat kasvaneet. Vanhemmat eivät ehkä ole pihalla sosiaalisen median sovelluksesta eikä myöskään kasvatuksesta, mutta entäpä näiden yhdistelmästä? Päätösten tekeminen nuoren sosiaalisen median käytöstä tai sen rajaamisesta voi olla vanhemmille haasteellista. Osalla vanhemmista saattaa olla negatiivisia ennakkoajatuksia ja osa vanhemmista ei näe digitaalisessa maailmassa mitään ongelmaa, jolloin sosiaalisen mediaan liittyvä kasvatustavastuu unohtuu. (Irisvik & Utriainen 2017, 11.) Sosiaalinen media sisältää useita erilaisia pikaviestimiä ja keskustelufoorumeita ja uusia sovelluksia ilmestyy koko ajan, joiden suosio vaihtelee (Suominen, Saarikoski & Vaahensalo 2019, 235).

Opinnäytetyön aihe valikoitui ajankohtaisuuden sekä oman mielenkiinnon perusteella sekä halusimme nostaa vanhemmuuden uutena näkökulmana esille. Työharjoittelu perhetyössä toi esille vanhempien epätietoisuuden nuoren sosiaalisen median käytöstä sekä vanhempien haasteet kasvattaa nuorta sosiaalisen median aikakaudella. Tämä aiheutti perheessä ongelmia vanhempien ja nuoren välisessä vuorovaikutuksessa. Nuoret ovat riippuvaisia sosiaalisen median käytöstä eivätkä vanhemmat pysy mukana millaisia palveluita nuoret käyttävät ja tuottavat. Työharjoittelussa tapaamamme nuoret kertoivat, että sosiaalisen median sovelluksissa esiintyy myös paljon kiusaamista, alastomuutta sekä rikollisuutta, joista vanhemmat eivät ole useinkaan tietoisia. Halusimme opinnäytetyössä selvittää, miten vanhemmuus näyttäytyy nuoren kasvatuksessa, mikä merkitys turvallisella

kasvatuksella on nuoren sosiaalisen median käytössä ja millä tavoin vanhempi voi vahvistaa nuoren turvallista sosiaalisen median käyttöä.

Opinnäytetyön rajasimme kolmeen pääaiheeseen, joita ovat nuoret ja sosiaalinen media, negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa sekä vanhemmuus. Sosiaalisessa mediassa olemme rajanneet aiheen viiteen eri sovellukseen, jotka valikoituivat sen hetkisen suosion perusteella. Opinnäytetyössä nuorilla tarkoitamme yläasteikäisiä eli 13–15-vuotiaita. Negatiivisissa ilmiöissä puhumme nettikiusamisesta, nettiriippuvuudesta sekä seksuaalirikoksesta. Vanhemmuus on laaja käsite, jonka rajasimme koskemaan rajoja, kasvatusta ja sosiaalisen median aiheuttamia tunteita.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi vanhemmuus ja nuoren sosiaalisen median käyttö. Aihe on ajankohtainen ja se nousee esille keskusteluissa lähes päivittäin. Halusimme tarkastella aihetta tarkemmin, sillä työskennellessämme perhetyössä, nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa perheissä haasteita. Tarkastelimme opinnäytetyön aihetta vanhemmuuden näkökulmasta. Haastattelutulosten avulla saimme tietoa, millä tavoin voimme ohjeistaa ja tukea vanhempia nuoren sosiaalisen median käytössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä näkyväksi vanhempien näkemys nuoren sosiaalisen median käytöstä ja selvittää millä tavoin vanhemmat kasvattavat ja tukevat nuorta. Haastattelutulosten perusteella saimme näkökulmia aiheeseen, joita voimme hyödyntää sosiaalialan työkentällä.

Opinnäytetyöhön haastattelimme neljää vanhempaa, jotka valikoituivat tuttavapiiristämme. Haastateltavat ovat sosiaalista mediaa käyttävien nuorien vanhempia, jotka asuvat eri puolilla Suomea. Pitkien välimatkojen vuoksi toteutimme haastattelun etänä teams- sovelluksella, joka mahdollisti eleiden ja ilmeiden tulkitsemisen. Valitsimme tuttavapiiristä haastateltavat, koska tutkimuksessamme käytettävät aiheet ovat osittain henkilökohtaisia ja syvemmän dialogin saadaksemme, ajattelimme sen onnistuvan paremmin tuttavan kanssa.

2.2 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyössä tutkimme aihetta ja käsitteitä teoreettisen viitekehyksen kautta. Niiden avulla saimme avattua opinnäytetyömme kannalta tärkeitä käsitteitä. Lisäksi haastattelut antoivat vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä aiheesta, jonka kautta nähdään miten nuoren sosiaalisen median käyttö näyttäytyy perheessä.

Opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen ja haastattelun kautta etsimme vastausta tutkimuskysymykseen:

Mitä vanhemman tulisi tietää nuoren turvallisesta sosiaalisen median käytöstä ja miten sen käyttöä voidaan vahvistaa?

3 NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA

3.1 Nuoren sosiaalisen median käyttö

Sosiaalinen media on maailmanlaajuinen ilmiö, joka on verkossa jaettua sisältöä, kommenttipalstoja ja uutissivustoja. Se yhdistää samoista asioista ja aiheista kiinnostuneita nuoria (Pönkä 2014, 11) ja keskustelut käydään reaali- ja ei-reaaliaikaisena (Kortesuo 2014, 60). Nuorelle sosiaalinen media on keskeinen toimintaympäristö ja se on merkittävässä roolissa nuoren jokapäiväistä elämää. Nykyaikajan puhelimet ja niiden ominaisuudet mahdollistavat sosiaalisen median käytön missä vain ja nykypäivän nuoret kulkevatkin lähes koko ajan puhelin kädessään. Nuorten tavatessa kavereita, yhteinen kommunikointi läsnä olevien kavereiden kanssa on minimaalista, koska useimmiten nuoret selaavat puhelintaan. (Jokelainen 2017, 23–24.)

Sosiaalisessa mediassa nuori saa osallisuuden ja ryhmiin kuulumisen kokemuksia, joita aiemmin on ajateltu saatavan vain kasvokkain tapahtuvissa kohtaamisissa (Korhonen & Rantanen 2016, 11). Nuori voi luoda sosiaalisen median kautta itselleen uusia verkostoja ja tulee tietoiseksi oman hyvinvointinsa kannalta tärkeistä asioista sekä oppii tekemään kestäviä ja perusteltuja valintoja (Martikainen 2015, 9). Tämä voi helpottaa nuoren itsenäistymistä, parantaa itsetuntoa ja kehittää tiimityöskentelytaitoja (Cacciatore 2005, 36).

Nuoren julkaisemat sisällöt sosiaalisen mediaan liittyvät usein arkipäivän tilanteisiin sekä sen hetkisiin ajatuksiin ja tunnetiloihin. Päivityksiä tehdään hetken mielihjohteesta ja usein julkaisut muistuttavat sisällöltään toisiaan. Yleensä nämä ovat selfieitä tai videopätkiä, joihin on liitetty tekstiä. Nuoren päivityksiä voidaankin verrata arkipäivän jutusteluun. (Suominen ym. 2019, 244.) Sosiaalisessa mediassa käydään keskusteluita monenlaisissa ryhmissä, joissa voi olla mukana myös nuorelle tuntemattomia henkilöitä (Kinnunen 2014, 100). Nuorta kannattaa rohkaista tutustumaan uusiin ihmisiin, mutta on tärkeä keskustella millaisia asioita voi jakaa ystävien tai tuntemattomien kanssa sekä, mitkä asiat kannattaa pitää omana tietonaan (Cacciatore 2005, 37–38).

Sosiaalisen median ryhmissä vaihdetaan kuulumisia, jaetaan asioita omasta elämästä sekä kommentoidaan muiden valokuvia sekä julkaisuita. Nuori voi luoda

ryhmissä itsestään profiiliin, joka voi olla kaukana nuoren todellisesta persoonasta. Nuori voi tällä luoda itsestään kuvitteellista identiteettiä muille, mikä voi olla vahingollista nuoren itsetunnolle. (Kinnunen 2014, 100–101.) Nuorten itsetunnon haasteet luovat ulkonäköpaineita, jonka vuoksi nuorten sosiaalisessa mediassa julkaisemista kuvista puuttuu usein luonnollisuus. Kuvien lisäksi sosiaalisen median julkaisut voivat antaa nuorelle käsityksen, että muiden elämä on täynnä ilonaiheita ja onnistumisia. Nuorta on hyvä muistuttaa, että julkaisut voivat olla pelkkää kulissia, koska monikaan ei halua kertoa epäonnistumisistaan tai huonosta päivästä. (Jokelainen 2017, 26–27.)

Nuori voi kokea, että hänen tulee olla saavutettavissa sosiaalisessa mediassa koko ajan ja tämä voi luoda nuorelle kaveriryhmän sosiaalisen paineen. Jos kaverit eivät ole ”linjoilla”, ei myöskään nuori itse koe suurta tarvetta olla siellä. Sosiaalinen media saattaa olla hyvinkin koukuttava nuorelle, voi olla jopa helpotus, että vanhempien antamat säännöt auttavat irtaantumaan hetkellisesti sosiaalisesta mediasta. Toki vanhempien säännöt voivat aiheuttaa ristiriitoja nuoren ja vanhempien välille ja nuori voi kokea jäävänsä kaveriporukan ulkopuolelle rajoitusten myötä. Nämä voivat nostaa nuorella voimakkaita tunteita pintaan. (Moisala & Lonka 2019, 15.)

3.2 Sovellukset

Sosiaalisessa mediassa uusia sovelluksia tulee koko ajan. Nuorten keskuudessa niiden suosio vaihtelee kohderyhmästä sekä paikkakunnasta riippuen. (Suominen ym. 2019, 235.) Vuonna 2022 Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut tekivät koko Suomen kattavan verkkokyselyn suomalaisten nuorten sosiaalisen median käytöstä. Kyselyn mukaan nuorten suosituimpia sosiaalisen median sovelluksia ovat muun muassa WhatsApp, YouTube, Instagram, Snapchat ja TikTok. Kyselyn perusteella WhatsAppia käyttää 93 %, YouTubea 88 %, Instagramia 82 % ja Snapchattia 75 % vastanneista nuorista. Tutkimuksen mukaan 13–17-vuotiaita voidaan pitää internetin suurkuluttajina, jotka käyttävät yli 51 tuntia viikossa sosiaalisen median palveluita. (Ebrand 2023.) Nuoret käyttävät useita sovelluksia samanaikaisesti ja niiden käyttötarkoitus vaihtelee kaveripiiriin ja eri tarkoitusten mukaan (Haasio 2016, 18).

TikTokin seuraajat ovat pääosin nuoria ja sovelluksen ikäraja on 13- vuotta (Stanford 2020, 8). Sovelluksessa nuoret jakavat amatööri videoita, jossa he luovat, editoivat ja jakavat 15 sekunnin pituisia videoita seuraajilleen. Videot sisältävät usein taustamusiikkia. Sovelluksen käyttäjät seuraavat kavereitaan, perheenjäseniään ja julkisuudenhenkilöitä. (TikTok 2023.)

WhatsApp on maailman käytetyin pikaviestisovellus, jota voidaan kutsua nuorten keskuudessa nykyajan tekstiviestiksi. Käyttöehtojen mukaan sovelluksen alaikäraja on 13 vuotta, mutta EU-alueella ikäraja on 16-vuotta. Huoltajan luvalla alle 13- vuotias saa käyttää WhatsAppia. WhatsAppissa nuoret voivat lähettää toisille käyttäjille ääniviestejä, tekstiviestejä, kuvia, asiakirjoja, jakaa oman sijaintitietonsa sekä yhteystietoja. Sovelluksella voi myös soittaa video- sekä äänipuheluita. (Korhonen & Rantanen 2016, 8–9.) WhatsApp keskusteluissa voi luoda yhteisöjä, joissa nuoret pystyvät keskustelemaan usean käyttäjän kanssa samanaikaisesti. Ryhmällä täytyy olla yksi ylläpitäjä, joka voi lisätä uusia jäseniä keskusteluihin. Nuori voi kuitenkin halutessaan poistua ryhmästä. Lisäksi nuori voi estää yksittäisiä käyttäjiä, esimerkiksi häiriköinnin vuoksi. (Pönkä 2014, 136.)

SnapChatin (snäppi) tärkeimpänä kohderyhmänä pidetään 12–17- vuotiaita nuoria. Snapchatin ideana on ottaa kuvia ja videoita, joita kutsutaan snäpeiksi. Kuvien ja videoiden yhteyteen liitetään tekstiä, kuvakkeita ja piirroksia, joita lähetetään kavereille tai siirretään My Story osioon, joka on julkinen. (Suominen ym. 2019, 244–245.) SnapChatin pyrkimyksenä on antaa käyttäjille samanlaisia kokemuksia kuin tosielämän keskusteluissa (SnapInc 2024a).

Snäpille voidaan asentaa ajastin, jolloin ne näkyvät vastaanottajalle vain 1–10 sekuntia. Tämän jälkeen viesti katoaa, ellei vastaanottaja ehdi ottamaan kuvakaappausta. Kuvakaappauksista menee aina ilmoitus julkaisijalle, mikä saattaa nostaa nuoren kynnystä kuvakaappauksien ottamiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024a.) Nuoret voivat Story-toiminnolla koostaa ja jakaa kavereille pidempään näkyviä kuvatarinoita sekä luoda yhteisiä tarinoita, mikäli he ovat fyysisesti samassa paikassa (Pönkä 2014, 139).

Instagramissa 13- vuotta täyttäneet voivat luoda henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen (Pönkä 2014, 121). Instagramia käytetään brändien, yritysten ja viihteen

seuraamiseen sekä yhteydenpitoon kavereiden kanssa. Instagram on helppokäyttöinen somekanava ja siellä voi tehdä erilaisia kuva- ja videopostauksia. Esimerkiksi ”kela” on enintään 60 sekunnin pituinen video tai kuvasarja, johon voi lisätä musiikkia, puheääntä tai tekstiä. (Komulainen 2023, 150, 155.) Nuoret voivat kommentoida ja tykätä muiden kuvista, videoista sekä lähettää yksityisiä viestejä. Instagramissa voi myös hakea kuvia ja videoita eri kriteerien avulla. (Pönkä 2014, 121–122.)

YouTube on suosituin videopalvelu, jonka ikäraja on 13 vuotta. Lisäksi osa videoista vaatii 18 vuoden iän. Sovellusta nuoret käyttävät oman videokanavan perustamiseen sekä videoiden julkaisuun. Videot voivat olla ammattilaistuotantoa tai älypuhelimella ladattuja lyhyitä videoklippejä. Kirjautuneena käyttäjä pystyy tilaamaan haluamiensa käyttäjien videokanavat, jolloin uudet videot näkyvät tilaajan etusivulla. YouTube videoita jaetaan runsaasti muihin sosiaalisen median palveluihin. Nuori voi kuitenkin pitää ladatun videon piilotettuna tai julkaista sen yksityisesti rajatun käyttäjäjoukon nähtäväksi. (Pönkä 2014, 115–117.) YouTubessa on viime vuosien aikana nostanut suosiotaan Tubettajat. Tubettaja on henkilö tai ryhmä, joka tuottaa sisältöä videopalveluun, jota nuoret seuraavat. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024a.)

3.3 Sosiaalisen median hyvät puolet

Nuoren sosiaalisen median käytössä on usein kyse verkostoituneesta yksilöllisyydestä, jossa nuori hakee tarvitsemaansa tietoa, yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä tukea. Nuoret kommunikoivat sosiaalisessa mediassa myös tuntemattomien kanssa, jolloin nuori menee virtuaalisesti kodin turvaverkoston ulkopuolelle. Usein nuoret hakevatkin informaatiota, mikä perustuu kokemuksiin ja mielipiteisiin (Haasio 2011, 128). Verkossa syntyneet ihmissuhteet voivat olla nuorelle yhtä todellisia kuin kasvotusten syntyneet ja sosiaaliset verkostot tarjoavat erilaisia tapoja ilmaista välittämistä sekä yhteenkuuluvuudesta (Kinnunen 2014, 100–101).

Sosiaalinen media mahdollistaa nuoren uusien kaverisuhteiden muodostamisen ja ylläpitämisen, verkostoitumisen eri kanavien kautta ja muun muassa seuruste-

lun. Sosiaalisella medially on lisäksi tärkeä kehitystehtävä nuoren identiteetin etsimisessä ja testaamisessa. Hyötypuolena voidaan nähdä myös viestinnän monipuolinen käyttäminen ja medialukutaidon oppiminen. Sosiaalisessa mediassa nuoret usein kommunikoivat englanniksi, mikä mahdollistaa nuorelle kielen oppimisen. (Uusitalo, Vehmas & Kupiainen 2011, 90–94.) Sosiaalisen median kautta käytävät keskustelut voivat tarjota nuorelle helpomman tavan käsitellä erilaisia tunnetiloja sekä vaikeita tapahtumia ja saada tukea kavereilta. Kasvokkain tapahtuvat kohtaamiset eivät sovi kaikille, mutta sosiaalinen media tarjoaa nuorten välisille kohtaamisille erilaisia kanavia. (Saarikivi & Martikainen 2019, 36.)

Vanhempien ymmärrys helpottuu, kun he ovat perillä sovellusten toimintamahdollisuuksista sekä sovelluksissa käytettävistä termeistä. Lisäksi vanhempien tulisi huomioida, että vaikka useille sovelluksille on asetettu ikäraja, käyttäminen alaikäisenä ei kuitenkaan ole rikos, vaan ikärajan valvonta on vanhemman vastuulla. (Forss 2014, 55.) Sosiaalisen median sovellukset pyrkivät tarjoamaan nuorelle turvallisia käyttökokemuksia. Sovelluksissa on kiellettyä muun muassa vihamielinen käytös, kiusaaminen ja häirintä. Mikäli sovellukset epäilevät julkaisussa olevan kiellettyä sisältöä se käy läpi tarkistusprosessin ja ehtojen rikkoessa sisältö poistetaan. Toistuvien rikkeiden vuoksi nuoren käyttäjätili voidaan myös poistaa. (Bennet 2022, 26–31, 40–46.)

Vanhemmilla on mahdollisuus ottaa käyttöön sovellusten tarjoamia turvatoimia, joilla voivat turvata nuoren sosiaalisen median käyttöä. Sovelluksissa voidaan muun muassa yhdistää nuoren ja vanhemman sosiaalisen median tilit, jolloin vanhemmat voivat rajoittaa nuoren päivittäistä ruutuaikaa ruutuaikarajoituksella sekä keskeyttää ja tyhjentää haku- ja keskusteluhistorian. (Youtube 2023.) Lisäksi lapsilukkovalikoinnin avulla vanhempi pystyy näkemään, kenen kanssa nuori kommunikoi sovelluksissa (SnapInc 2024 b). Vanhempia pyritään opastamaan erilaisten sovellusten käytössä ja Instagram on ainoana sovelluksena tehnyt vanhemmille oman oppaan sovelluksen perusteista ja työkaluista (Instagram 2023). Sovelluksilla on myös yhdistävä tekijä vanhempien ja nuorten välillä. Esimerkiksi Whatsapin välityksellä vanhempien on helppoa ja yksinkertaista pitää nuoreen keskusteluyhteyttä. (Suominen ym. 2019, 241.) Nuori voi myös jakaa SnapChatissa sijaintinsa vanhemmilleen, mikä lisää turvallisuuden tunnetta (SnapInc 2024 c).

3.4 Sosiaalisen median tuomat haasteet vanhemman ja nuoren välillä

Vanhempi ei pysty suojelemaan nuorta kaikilta netin vaaroilta, mutta tärkeää on antaa nuorelle toimintamalleja reagoida netissä ilmeneviin ongelmiin. Vanhemman olisikin hyvä tutustua nuoren käyttämiin sovelluksiin kirjautumalla niihin itse tai pyytämällä nuorta näyttämään mitä sovelluksessa tehdään. Sosiaalisen median käyttämisestä on hyvä keskustella nuoren kanssa yleisellä tasolla ja muistuttaa, että nuori voi kertoa luottamuksella vanhemmalle, jos joutuu esimerkiksi kiusaamisen tai seksuaalisen häirinnän kohteeksi. (Forss 2019, 125–126.) Sosiaalinen media mahdollistaa nuorelle huhujen, uutisten ja juorujen levittämisen, jolloin vaarana on virheellisten tietojen ja käsityksen leviäminen hallitsemattomasti ja ennalta-arvaamattomasti. Sosiaaliseen mediaan kirjoitetut informaatiot voivat levitä maanlaajuisesti sekä pysyä internetissä ikuisesti, koska poistamisella ei saada poistettua edelleen levitettyjä kopioita. (Pesonen 2013, 39.) Vanhempien tehtäväksi jääkin puuttua mahdollisiin rikoksiin ja ongelmatapauksiin olemalla yhteydessä nettipoliisiin tai poliisiin (Forss 2014,14).

Uusimpana ilmiönä nuorten keskuudessa ovat somehaasteet, jotka leviävät erityisesti videopohjaisilla somealustoilla. Ilmiö alkaa siitä, että joku kuvaa oman versionsa tempusta ja muut lähtevät kokeilemaan suoritusta kuvaamalla sen. Somehaasteet voivat olla harmittomia, mutta pahimmillaan hengenvaarallisia. Nuoren voi olla vaikea arvioida milloin haasteet ovat fyysiselle ja henkiselle terveydelle haitallisia. Jos nuori jättää osallistumatta, nuori voi kokea jäävänsä jostain merkittävästä paitsi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024b.) Tämän lisäksi sosiaalisen median haittavaikutukset voivat alkaa näkyä jo nuoren koulunkäynnissä, psyykkisessä hyvinvoinnissa sekä nuoren ja vanhemman välisessä vuorovaikutussuhteessa (Männikkö & Korkeila 2019, 76). Vuorovaikutuksen haasteena toki voi olla se, ettei vanhemmilla ole opittuja toimintatapoja käsitellä nuoren käyttämää digimaailmaa, koska vanhempien omassa lapsuudessa sitä ei ole ollut (Irisvik & Utriainen 2017, 9–10).

Sosiaalisessa mediassa on erilaisia työkaluja, joilla nuoret voivat estää vanhempia seuraamasta heidän sovellusten käyttöä. Nuori pystyy suojaamaan salasanalla sovelluksissa käytäviä keskusteluita ja asettamaan aikarajan, kuinka kauan viesti on luettavissa. Nuori voi myös estää vanhempia näkemästä, milloin

hän on viimeksi käyttänyt sovellusta. (WhatsApp 2023.) Vaikka vanhemmat poistaisivat nuoren sovellustilin, nuori voi kuitenkin aina ladata sovellukset uudelleen, luomalla uuden käyttäjätilin toisella sähköpostiosoitteella (Bennet 2022, 29–30). Nuoren jatkuva puhelimella olo voi herättää vanhemmissa kiinnostusta siitä, millaisia chatkeskusteluja nuori sovelluksissa käy. Vanhemmilla ei kuitenkaan ole oikeutta lukea nuorensa yksityisviestejä, ilman nuoren lupaa. Poikkeuksena, jos käy ilmi, että nuoren turvallisuus on uhattuna. (Forss 2014, 31–32.)

Sovellukset eivät käytä ikävarmennuksia uusien käyttäjien rekisteröityessä palveluun. Mikäli nuori rekisteröi tilinsä vanhemman tietämättä tai vasten vanhemman tahtoa on nuorella mahdollisuus päästä näkemään ikäisekseen sopimatonta sisältöä ilman rajoituksia. (Bennet 2022, 27.) Usein haitallinen materiaali on piilotettu niin, ettei etukäteen voi olla tietoinen videoiden ja kuvien sisällöstä. Vaikka nuori onkin joskus utelias katsomaan hänelle kiellettyä sisältöä, voi materiaali yllyttää ja aiheuttaa nuorelle esimerkiksi pelkotiloja, joista ei uskalleta kertoa vanhemmille. (Pönkä 2014, 115–117.) Vanhemman tuleeekin pohtia omaa somen käyttöä ja ohjata omalla esimerkillään nuorta sosiaalisen median käytössä. Sosiaalisen median taitojen opettelemisessa on tärkeää avoin keskustelu nuoren kanssa ja miettiä yhdessä millä sivuilla nuoren on turvallista käydä. (Jokelainen 2017, 27.)

4 NEGATIIVISET ILMIÖT SOSIAALISESSA MEDIASSA

4.1 Nettiriippuvuus

Vaikka sosiaalinen media mahdollistaa monia hyödyllisiä asioita nuorelle, sen käyttö voi aiheuttaa myös erilaisia haasteita kuten riippuvuutta. Älylaitteiden ja sosiaalisen median käyttö voi muuttua ongelmalliseksi. Älylaitteiden avulla nuori pääsee nettiin ja sen koukuttaviin sisältöihin paikasta ja vuorokaudenajasta riippumatta. Tämä voi johtaa siihen, ettei nuoren netin käyttö ole enää hallinnassa eikä tarpeiden mukaista. Sosiaalisen median palveluiden tavoitteena on pitää yllä käyttäjien mielenkiintoa ja sovelluksissa käydäänkin useamman kerran päivässä tarkistamassa muiden käyttäjien statuksia ja päivittämässä omaa profiilia. Sovellukset voivat antaa myös mielihyvähakemuksia esimerkiksi muiden käyttäjien tykkäysten tai positiivisten kommenttien kautta. Tämä voi olla hyvin koukuttavaa, minkä vuoksi nuoren on vaikea hallita netin käyttöä. (Männikkö & Korkeila 2019, 65–75.)

Nettiriippuvuus syntyy usein huomaamatta, eikä nuori itse huomaa tai koe liiallisen netin käytön haittoja. Usein nuoret yrittävätkin huijata vanhempia netinkäyttönsä laajuuden suhteen. (Pietikäinen 2021, 97.) Riippuvuuden määrittely ei ole yksinkertaista, edes kaikki tutkijat eivät ole yksimielisiä siitä, kuinka nettiriippuvuus voidaan määritellä. Milloin nuori on riippuvainen netistä ja milloin voidaan puhua aikaa vievästä harrastuksesta? Voidaanko nettiriippuvuudesta puhuttaessa vetää selkeitä rajoja tuntimäärien perusteella? Se, mikä on nuoren psykologinen suhde verkkoon ja kuinka runsaasti netin käyttö vaikuttaa arjen askareiden laiminlyöntiin on havainnollistavampi lähestymistapa. Ongelmasta voidaan puhua, kun netin käyttö asettuu nuoren elämässä tarve- ja tehtävähierarkiassa ensisijaiseen asemaan. Nuoren hyvinvointi on riippuvainen netin käytöstä ja aika ilman nettiä koetaan ahdistavana sekä masentavana. (Haasio 2016, 57, 60.)

4.2 Nettikiusaaminen

Nuoret ovat sosiaalisen median suurimpia käyttäjäryhmiä ja haavoittuvaisempia vihapuheelle kuin esimerkiksi aikuiset. Nettikiusaaminen on nuorten keskuu-

dessa tunnistettu ongelma. Vanhemmat ovat merkittävässä roolissa nettikiusaamisen vaimentamisessa, mutta vanhempien on usein hankala puuttua nuorten netinkäyttöön. Lisäksi harva vanhempi on tietoinen siitä, kuinka nuori sosiaalisessa mediassa keskustelee, ellei hän itse tuo esille mahdollisia ongelmia. (Haasio 2016, 35.) Nettikiusaamista tapahtuu sosiaalisen median sovelluksissa ja kohteeksi voi joutua kuka tahansa. Kiusaaminen on useimmiten psyykkistä, viestien välityksellä tapahtuvaa uhkailua, toisen ärsyttämistä ja sanoilla loukkaamista. Rikosoikeudellisesti näissä täyttyy kunnianloukkaus tai laitton uhkaus, vaikka tekijänä olisikin nuori. Nettikiusaaminen voi olla myös yksityiselämään kuuluvan tiedon, kuvien tai videoiden levittämistä. Kuvia ja videoita on voitu lisäksi muokata loukkaavaan sävyyn. Yleistä on, että nuori on itse jakanut kuvan tai videon mikä myöhemmin on poistettu, mutta toinen käyttäjä on voinut ottaa kuvakaappauksen ja jakaa sitä kiusaamistarkoituksessa. (Forss 2019, 122–123.)

Nettikiusaamisen olennaisimmat rikosnimikkeet ovat identiteettivarkaus, viestintärauhan rikkominen ja vainoaminen. Nämä ovat psyykkisen kiusaamisen tekemuotoja. Identiteettivarkaudella tarkoitetaan toisen tiedoilla tehtyjä sosiaalisen median käyttäjätilejä tai toisen nimissä esiintymistä. Tekaistuilla tileillä nuoret haukkuvat muita tai tekevät toisen tietämättä seuranhakuilmoituksia. Viestintärauhan rikkomisessa puolestaan nuori soittelee ja viestittelee toistuvasti ja aiheuttavaa huomattavaa häiriötä toiselle nuorelle. Useimmiten viestin ja puhelun sisällöllä ei ole merkitystä. Vainoaminen voi olla pitkäaikaista nettikiusaamista, jossa tekijä esimerkiksi uhkailee tai ottaa yhteyttä siten, että vastaanottaja on pelossa. (Forss 2019, 122.)

Kollektiivinen kiusaaminen on yksi nettikiusaamisen muoto. Kollektiiviseen kiusaamiseen osallistuu iso joukko henkilöitä, joista aktiivisia kiusaajia on yksi tai muutama. Näiden lisäksi mukana on yllyttäjiä, hiljaisia hyväksyjiä sekä rohkaisijoita. Kiusatusta on voitu ottaa valokuva tai video, jota levitetään sosiaalisessa mediassa. Kuvan tai videon saama negatiivinen huomio on usein moninkertainen verrattuna koulun pihalla tapahtuneeseen kiusaamiseen. Nettilynkkaaminen on nettikiusaamisen vakavin muoto. Nettilynkkaamisessa uhkailuja ja loukkauksia tulee useasta suunnasta, jolloin kiusatun sosiaalisen median kanaville voi kohdistua rikollistakin toimintaa. Vanhemmilla voi olla vaikeuksia selvittää nuoreen

kohdistunutta nettilynnkaamista, koska tekijöitä voi olla jopa satoja. (Forss 2019, 124–125.)

4.3 Seksuaalirikos

Sosiaalisen median sovelluksissa nuoreen kohdistuva seksuaalinen häirintä on yleistynyt. Vanhemman velvollisuus on pyrkiä ennalta estämään nuoren seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen. Vanhemman tulisi avoimesti keskustella ikätasoon sopivalla tavalla seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä lieveilmiöistä jo etukäteen ennen sosiaaliseen mediaan kirjautumista. Mikäli nuori kohtaa seksuaalista häirintää sosiaalisessa mediassa, hänellä on keskustelun myötä valmiuksia tunnistaa vaaratilanne ja nuori on kykenevä ottamaan asian vanhemman kanssa puheeksi. Mikäli vahinko tapahtuu ja nuori joutuu seksuaalirikoksen uhriksi, vanhemman tehtävänä on olla nuoren tukena ja turvana. Nuori ei aina kerro omaloitteisesti arasta aiheesta, jolloin vanhemman tehtävänä on kysellä ja keskustella nuoren kokemuksista aiheesta. (Forss 2014, 133, 144–145.)

Nuori voi hakea myös huomiota julkaisemalla itsestään seksuaalissävytteisiä kuvia sekä viestejä. Nuori ei kuitenkaan ajattele, millaisia ongelmia tästä voi aiheutua. Saadessaan positiivista palautetta julkaisuistaan, nuori kokee olevansa pidetty ja se vahvistaa nuoren itsetuntoa. (Kinnunen 2014, 101–102.) Pahimmillaan nuori voi myös kokea rakastumisen tunteita rikoksesta epäiltyyn henkilöön (Forss 2014, 146). Julkaisuiden myötä, nuori voi saada myös epätoivottuja yhteydenottoja sekä seksuaalisia kommentteja. Nuori ei välttämättä tule ajatelleeksi sitäkään, että nettiin ladattuja kuvia ei saada poistettua kokonaan ja muut käyttäjät voivat jatkaa kuvien levittämistä. (Kinnunen 2014, 101–102.) Häpeän ja syyllisyyden vuoksi nuori ei usein uskalla kertoa vanhemmalle tapahtuneesta (Forss 2014, 146).

Sosiaalisen median seksuaalirikoksen tyypillisimmät tekotavat ovat kirjoitetut viestit, kuvat, videot sekä reaaliaikainen nettikamerayhteys. Nuoret ovat useimmiten reaaliaikaisen hyväksikäytön uhreja. Osa tekijöistä pyrkii nuoren kanssa pelkästään nettikamerayhteyteen ja osa tekijöistä pyrkii lisäksi fyysiseen kanssakäymiseen. Tekijät voivat myös levittää nuoren lähettämiä alastonkuvia eteen-

päin. Useimmiten tekijä on uhrille tuntematon ja netin kautta yhteydenotto uhreihin on helpompaa kuin kasvotusten. Vuonna 2017 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan 6 % yläasteikäisistä pojista ja 18 % tytöistä olivat kokeneet seksuaalista häirintää sosiaalisen median kautta. (Forss 2019, 127–129.)

Seurustelusuhhteessa nuoret voivat myös lähettää seurustelukumppanilleen alastonkuvia tai intiimiä materiaalia itsestään ymmärtämättä siihen liittyvää riskiä. Materiaali voi lähteä leviämään heti tai myöhemmin seurustelukumppanin vakuutetuista huolimatta, että kuvat tulisivat vain hänelle. Vanhemman on ohjeistettava, ettei kukaan saa painostaa nuorta sellaiseen mitä hän ei itse halua. Vanhempien pelkona on, että omaa alaikäistä nuorta lähestyy aikuinen sosiaalisessa mediassa ja houkuttelee häntä seksuaalisiin tekoihin. (Rahja & Helenius 2021,16.)

5 VANHEMMUUS

5.1 Vanhemmuuden tehtävä

Lapsen vanhemmalla tai huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Hänen tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:2§.) Tässä opinnäytetyössä vanhemmuudella tarkoitetaan nuoren ohjaamista, neuvomista sekä tuen antamista sosiaaliseen mediaan.

Nuorelle on tärkeää opettaa arjen arvostus, jossa tärkeintä on rutiinien tuoma turvallisuus ja ennakoitavuus. Nuorelle riittää tasapainoinen ja rauhallinen arki, jossa vietetään kiireetöntä yhdessäoloa ilman suuria tavoitteita. Vanhemmuudessa tulisi panostaa läsnäoloon ja toisinaan on hyvä keskittyä elämään hetkessä ja nauttia vain siitä. Nuorta tulisikin ohjata välillä irtaantumaan älylaitteista. (Juvakka 2005, 27.) Vanhemmuuden tärkein tehtävä on rakastaa nuorta ehdoitta ja ohjata eteenpäin. Nuoren tulee tietää, että koti on turvasatama, johon saa aina tulla, vaikka olisi toiminutkin väärin. Nuori pitää tulla kuulluksi, mutta hänelle ei tule antaa päätäntävaltaa asioihin, joihin nuorella ei ole vielä valmiuksia. (Vainikainen 2005, 52.)

Vanhemmuuteen kuuluu kritiikin saaminen nuorelta sekä riittämättömyyden tunne. Nuori on mielestään täydellinen sekä osaava kaikkeen. Vanhemman on hyväksyttävä nuoren itsenäistyminen ja otettava vastaan nuoren erilaiset tunteet osana luonnollista irtaantumista vanhemmasta. Vanhemman on muistettava olla aikuinen, joka on vastuussa nuoren hyvinvoinnista, vaikka nuori itse haluaisi ottaa aikuisen oikeuksia. Vanhemman tulisi luoda luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen suhde nuoreen, jotta nuori uskaltaa kertoa ikävistäkin asioista. Nuoren kanssa tulisi keskustella päivittäin ja kuunnella nuorta, kun hänellä on asiaa. (Juvakka 2005, 21–23.) Tästä syntyy kuulluksi tulemisen kokemus, mikä vahvistaa vuorovaikutusta sekä nuoren ja vanhemman keskinäistä suhdetta. Tällöin myös vanhemman on helpompi ohjata nuorta. (Syrjälä 2005, 5–6.)

Nuoren vanhemmilta odotetaan, että heidän tulisi osata muuttaa omaa käyttäytymistään luovaksi ja ratkaisuja etsiväksi, mutta samalla kasvatusotteen olevan

määrätietoinen ja johdonmukainen. Vanhemman tulisi myös kunnioittaa ja hyväksyä oma auktoriteetti sekä ylläpitää omaa arvomaailmaa ja itsekunnioitusta. (Wahlberg 2005, 83–87.) Vanhemmuus ei kuitenkaan ole pelkästään positiivista, ja onnistumisen tunteita vaan siihen kuuluu myös epätäydellisyys ja virheet. Nuoren näkökulmasta tämä on hyvä asia, koska silloin nuori ei aseta myöskään itselleen liian suuria paineita omasta onnistumisestaan. Jokainen vanhempi on omanlaisensa eikä yhtä oikeaa tapaa toimia vanhempänä ole. Kukaan ei ole täydellinen vaan riittää, että tekee parhaansa. (Juvakka 2005, 28.)

5.2 Kasvatus ja rajat

Nuorten kasvuympäristö on muuttunut vanhempien omasta nuoruudesta, jonka vuoksi vanhemmat voivat arastella heille uusia ilmiöitä, joiden keskellä nuoret kasvavat. Vanhempien uudeksi rooliksi onkin muotoutunut mediakasvattaminen ja siihen liittyvä ajankäytön ja rajojen asettaminen. Usein nuorten digitaidot ovat kehittyneemmät kuin vanhempien ja nuoret selviytyvät paremmin netistä kuin aikuiset, kuitenkin käyttötiedon ohella nuorelta usein puuttuu kyky arvioida netin etuja ja haittoja. (Uusitalo ym. 2011, 120–123.) Asioihin on tarvittaessa puututtava ja asetettava nuorelle turvallisia ja johdonmukaisia rajoja, aikuisuuden harkinnalla sekä lempeällä päättäväisyydellä. Rajojen asettaminen ei kuitenkaan tarkoita käskyttämistä tai komentelua. (Syrjälä 2005, 8–12.) Olipa rajat mitkä tahansa, nuori todennäköisesti kapinoi ja kyseenalaistaa vanhemman asettamia rajoja. Nuoren kanssa on tärkeää keskustella avoimesti rajojen tärkeydestä ja perustella ne. Tällöin nuoren on helpompi sisäistää annetut rajat ja ymmärtää, että rajojen asettaminen luo turvaa ja tasapainoa elämään. (Satomaa 2017, 33–35.) Vanhemmille rajojen asettaminen on pitkälinen prosessi eikä se ole yksinkertaista, siinä onnistuminen edellyttää neuvottelua ja kykyä kompromisseihin (Lahikainen & Arminen 2015, 285).

Vanhemmuus on nuoren auttamista ja lohduttamista, mutta lisäksi sääntöjen valvomista ja rangaistuksien asettamista, joista pidetään kiinni. Vanhemman tulee valvoa nuoren tekemisiä ja tekemättä jättämissä aidolla kiinnostuksella, ei kiusanteolla. Lisäksi vanhempi joutuu usein kyseenalaistamaan nuoren sanomisia siitä, mitä kaverit saavat tehdä tai millaisia sääntöjä kavereilla on sosiaaliseen medi-

aan liittyen. (Pietikäinen 2021, 75.) Vaikka arjen kiireet ja turvaverkkojen puuttuminen saattaa horjuttaa vanhempien otetta nuoren kanssa olemisessa ja kasvun tukemisessa (Syrjälä 2005, 8), silti vanhemman tulisi pitää kiinni sosiaaliseen mediaan asetetuista ikärajoista. Nuori voi kohdata sosiaalisessa mediassa hämmentävää ja ahdistavaa materiaalia, jota nuori voi jäädä miettimään ja tarvitsee vanhemman sanoittamista tunteilleen. (Juvakka 2005, 24.)

Luottamus ja hyvä suhde nuoren ja vanhemman välillä luo pohjaa myös sille, että toisinaan on oltava se rajoja asettava henkilö. Vanhempi kasvattaa nuorta omalla esimerkillään sekä rohkaisee omien mielipiteiden ilmaisemiseen sekä tukee oikeiden valintojen tekemiseen. Vanhemman tulee olla tietoinen, mitä nuoren elämään kuuluu, mitä nuori vapaa-ajallaan tekee ja kenen kanssa viettää aikaa. Nuoren on myös helpompi kohdata vanhempi, joka on tietoinen ja kiinnostunut nuoren elämästä. (Viljamaa 2017, 103–106, 162.)

Usein rajojen asettaminen aiheuttaa ristiriitatilanteita vanhemman ja nuoren välille. Ristiriitatilanteissa tulee kunnioittaa toisen koskemattomuutta eikä väkivaltaa saa käyttää kumpikaan osapuoli. Tämä on myös tärkeä asia sanoittaa nuorelle. Vaikka vanhemman tulisi pysyä rauhallisena riidan aikana, jokainen vanhempi varmasti joskus ylireagoi tai lähtee mukaan nuoren tunteenpurkauksiin. Riidan jälkeen on tärkeää tehdä sovinto ja pyytää tarvittaessa anteeksi omaa käytöstä. Oleellista riitatilanteissa on se, että nuori näkee sovinnon tekoa ja oppii ongelmien ratkaisutaitoja, joita nuori voi hyödyntää omissa ihmissuhdeongelmien kohtaamisissa. (Juvakka 2005, 26.) Jokaisessa perheessä on omat keinonsa ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi, mutta useimmiten käytössä on keskustelu, kotiaresti tai älylaitteiden laittaminen jäähyllä (Lastensuojelun keskusliitto 2024).

5.3 Vanhemmuuden tuomat tunteet

Nuoren tullessa teini-ikään, vanhemmuus muuttaa muotoaan ja asettaa usein vanhemman jaksamisen koetukselle. Se voi nostaa mielikuvia omasta lapsuudesta ja omien vanhempien kasvatustavoista, jotka voivat olla positiivisia tai negatiivisia kokemuksia. Tärkeää on, ettei omia lapsuusajan negatiivisia kokemuksia tuo omaan vanhemmuuteen. Vanhemmuuteen liittyvät tunteet voivat hämmentää ja varsinkin jaksamiseen sekä vanhemmuudesta selviämiseen voivat

tuntua häpeällisiltä vanhemmista. Vanhemmuus voi aiheuttaa myös epävarmuuden tunteita nuoren eri kehitysvaiheissa. (Kaimola 2005, 13–19.)

Vanhemmuus ei ole yksiselitteistä. Nuoren vanhempana oleminen on sitovaa ja antoisaa, mutta toisinaan myös rankkaa. Elämä nuoren kanssa ei ole aina helppoa ja siihen kuuluu myös erimielisyydet, joita vanhemman ei tule pelätä tai säikähtää. Nuoren tunne-elämä voi olla kuin vuoristorata eikä nuori itsekään pysy tunteidensa perässä, jolloin vanhemman vastuulla on sitoutua nuoren tukemiseen, myös kehityksen kriisivaiheissa. (Kaimola 2005, 11–12.) Vanhemmuudessa ei kuitenkaan pidä tuntea huonommuuden tunnetta, vaikka aina ei jaksaisikaan ja on ihan normaalia, että toisinaan tarvitsee aikaa vain itselle (Juvakka 2005, 25).

Sosiaalinen media luo myös erilaisia tunteita vanhemmuudessa. Vanhempien keskinäisissä keskusteluissa nousee usein esille huoli ja pelko nuoren sosiaalisen median käytöstä ja siellä tapahtuvien negatiivisten ilmiöiden vuoksi. Huolenaiheiksi nousee myös ajatuksia siitä, että tekevätkö vanhemmat oikeita päätöksiä esimerkiksi sosiaalisen median rajoitusten suhteen. Lisäksi vanhemmat miettivät mikä on oikea tapa suhtautua älylaitteisiin tai mistä löytäisivät auktoriteettia neuvomaan nuorta. Näissä tilanteissa vanhempien tulisi muistaa, että he ovat omien nuortensa parhaita asiantuntijoita. Vanhemmuudessa voi myös herättää tunteita se, että oma nuori ei olekaan kiinnostunut sosiaalisesta mediasta. Vanhempien tulisi hyväksyä nuoren valinta ja tukea häntä päätöksessä. (Irisvik & Utriainen 2017, 11.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössämme käytimme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimusmenetelmän tyypillisimpiä piirteitä ovat muun muassa aineiston kokoaminen todellisissa tilanteissa, joissa tiedon keruun instrumenttina käytetään ihmistä. Lisäksi tärkeää on, että opinnäytetyössä haastateltavien ääni ja omat näkemykset pääsevät esille. Haastateltavat valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 163–164.) Laadullisen tutkimuksen yleisimpänä aineistonkeruumenetelmänä on haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Käytimme opinnäytetyössämme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastateltaviksi valikoitui neljä henkilöä, joista kerrotaan tarkemmin toisaalla.

Laadullisen menetelmän avulla pyritään ymmärtämään ilmiöitä tutkimuksen kohteiden näkökulmasta (Vilkkä 2007, 167–170). Tavoitteena on löytää tosiasioita ennemmin kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi ym. 2009, 163). Laadullisessa tutkimuksessa samasta aineistosta voi syntyä erilaisia tulkintoja riippuen haastattelijan omasta kokemuksesta ja kiinnostuneisuudesta (Kananen 2011, 19).

Aloitimme haastatteluaineiston purkamisen heti haastatteluiden jälkeen litteroimalla materiaalin. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun kirjoittamista sananmukaisesti siten, ettei asian merkitys muutu. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.) Litteroinnin aikana voi kuitenkin miettiä, kuinka tarkasti esimerkiksi erilaiset äännähdykset halutaan mukaan (Eskola & Vastamäki 2015, 42). Litterointi kannattikin tehdä pois alta mahdollisimman nopeasti, kun haastattelun sisältö oli meillä tuoreessa muistissa, josta myös kirjallisuudessa muistutettiin (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 49).

6.2 Teemahaastattelu ja opinnäytetyön toteutus

Valitsimme opinnäytetyömme aineistonhankintamenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten kautta, joten aloitimme opinnäytetyömme valmistelemalla haastattelua varten kysymysrunгон. Teemahaastattelun tarkoituksena on, että kaikilta haastateltavilta kysytään samat kysymykset, joiden järjestys ja muoto voivat vaihdella haastattelijoiden vastausten perusteella. Näiden ominaisuuksien perusteella teemahaastatteluamme voidaan kuvata puolistrukturoiduksi haastattelu- menetelmäksi. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.) Haastattelua voidaan verrata keskusteluun, jossa haastateltavilta pyritään saamaan selville aihepiiriin kuuluvat asiat. Haastattelutilanteessa ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava saa tuoda kuuluviin oman näkemyksensä asioista, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa haastattelijan kanssa. (Eskola ym. 2018, 27–30.) Toimme haastateltaville esille, että ei ole oikeaa tai väärää vastausta vaan jokaisen vastaus on opinnäytetyömme kannalta yhtä arvokkaita.

Valitsimme haastateltaviksi kohderyhmään kuuluvia vanhempia. Teemahaastattelussa ideana on löytää sellaiset henkilöt, joilla uskotaan olevan opinnäytetyön kannalta haluttua tietoa tai kokemusta asiasta (Eskola ym. 2018, 30–31). Pohdittuamme meille sopivia haastateltavia, lähetimme heille tekstiviestin, jossa kysyimme luvan haastattelulle. Luvan saatuaamme lähetimme haastateltaville sähköpostilla suostumuslomakkeen ja saatekirjeen. Kerroimme haastateltaville käsittelevämme aineistoa anonymisti, jolloin haastateltava voi kertoa luottamuksellisesti ja avoimesti mielipiteensä kysymyksiimme. Koska haastateltavat olivat tuttavapiiristämme, meidän tuli huomioida aineiston käsittelyssä erityistä huolellisuutta, että anonymisyys säilyi.

Saatuamme suostumukset haastatteluun, sovimme haastateltavien kanssa ajankohdista ja aikataulusta. Opinnäytetyömme teemahaastattelut tehtiin etäyhteyksin pitkien välimatkojen vuoksi. Kerroimme haastateltaville, että olisi hyvä valita rauhallinen paikka pystyäkseen keskittymään mahdollisimman hyvin haastattelu- tilanteeseen. Saadaksemme haastatteluun vapautuneen ilmapiirin, keskustelimme haastateltavien kanssa ensin yleisistä asioista. Saimme kirjallisuudesta

hyvät vinkit siihen, miten teemahaastattelu kannattaa toteuttaa. Vinkkeinä toteutukseen lähti esimerkiksi aikatauluista sopiminen ja haastattelun vapautuneen ilmapiiriin toteuttaminen. (Eskola ym. 2018, 33, 36–38.) Koska haastateltavat olivat meille entuudestaan tuttuja, välillämme oli syvempi dialogi, mikä mahdollisti monipuolisemman ja laajemman materiaalin saannin. Ymmärsimme haastateltavien näkökulmia emmekä johdatelleet vastaamaan haluamallamme tavalla. Teamsovelluksessa vuorovaikutustilanteet olivat avoimia ja luontevia, jolloin pystyi myös huomioimaan haastateltavan ilmeitä ja eleitä. Syvemmästä dialogista ja sen mahdollistamasta rikkaammasta materiaalista saatiin apuja oman työn tekemiseen kuten esimerkiksi haastateltavan ihmisen ilmeiden ja eleiden havainnoimisesta. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 135.)

6.3 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä on sisällönanalyysi, jota käytimme opinnäytetyössämme. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä monenlaisia tutkimuksia, jotka perustuvat kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen teoreettisena kehyksenä. Laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy usein asioita, joita ei ole etukäteen osannut ajatella, mutta on huomioitava, ettei yhdessä tutkimuksessa voi käsitellä kaikkea mahdollista. Lisäksi on pystyttävä tarkkaan rajatusta aiheesta ja tuotava esille kaikki, mitä haastattelussa on tullut ilmi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.) Opinnäytetyössämme käytettävä teemahaastattelu ja sen sisällönanalyysi perustuu haastatteluihin, joita teimme.

Opinnäytetyötä tehtäessä on muistettava tutkimuskysymys sekä aineiston on vastattava kysymyksen sisältöön. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä on kyse aineiston pilkkomisesta erilaisten aihepiirien mukaan ja etsiä aineistosta teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.) Opinnäytetyössämme aiheet ovat nuoret ja sosiaalinen media, negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa sekä vanhemmuus. Käyttäessämme teemahaastattelua aineiston pilkkominen oli helppoa, koska haastattelun aiheet muodostuvat itsessään jäsenyyksen aineistoon. Haastattelun jälkeen aineistot litteroitiin, jolloin ne saatiin kirjalliseen muotoon myös analysoitavaksi. Haastateltavien vastausten painotukset, pidem-

mät tauot pohtimisessa ja vastausten muodot toivat myös lisää sisältöä aineistonanalysointiin. Aineistoa oli helppo rajata siten, että pysyimme ennakkoon sovitussa haastattelukysymyksissä, joita aiheittain oli kolmesta viiteen.

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä noudatamme tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, rehellisyyttä, huolellisuutta, tarkkuutta tutkimuksessa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Sovellamme opinnäytetyössämme eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteutamme avoimuutta ja vastuullisuutta tulosten julkaisussa. Opinnäytetyössä huomioimme muiden tutkijoiden työt ja saavutukset. Opinnäytetyössä kunnioitamme muiden tekijöiden tekemää työtä ja viittaamme heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–13.)

Annamme muiden tekijöiden saavutuksille kuuluvan arvon ja merkityksen opinnäytetyössämme ja tuloksia julkaistaessa. Opinnäytetyössä käytimme aiempia tutkimustuloksia havainnollistamaan sosiaalisen median sovelluksien käyttäjämääriä. Käytimme monipuolisesti erilaisia lähdemateriaaleja, joista osa oli hieinan vanhempaa materiaalia, mutta mielestämme tieto on pysynyt samana. Käyttämämme lähdemateriaali on luotettavaa ja joukossa myös ajankohtaista tietoa. Lähdeviittauksissa pyrimme erityiseen tarkkuuteen kuten tutkimuseettinen neuvottelukunta on ohjeistanut siinä, miten eettisesti pidetään huolta aineiston tekemisestä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–13.)

Tieteellistä tutkimusta ohjaavien periaatteiden lisäksi erityisesti ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen toimintatavoista on sovittu tarkemmin lainsäädännössä ja tutkimusyhteisössä. Tutkijan tukena toimii eettinen ennakkoarviointi. Suomessa kaikilla tieteenaloilla tutkimusta koskevat eettiset periaatteet, jotka jaetaan kolmeen osa-alueeseen. Näitä ovat, tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–13.)

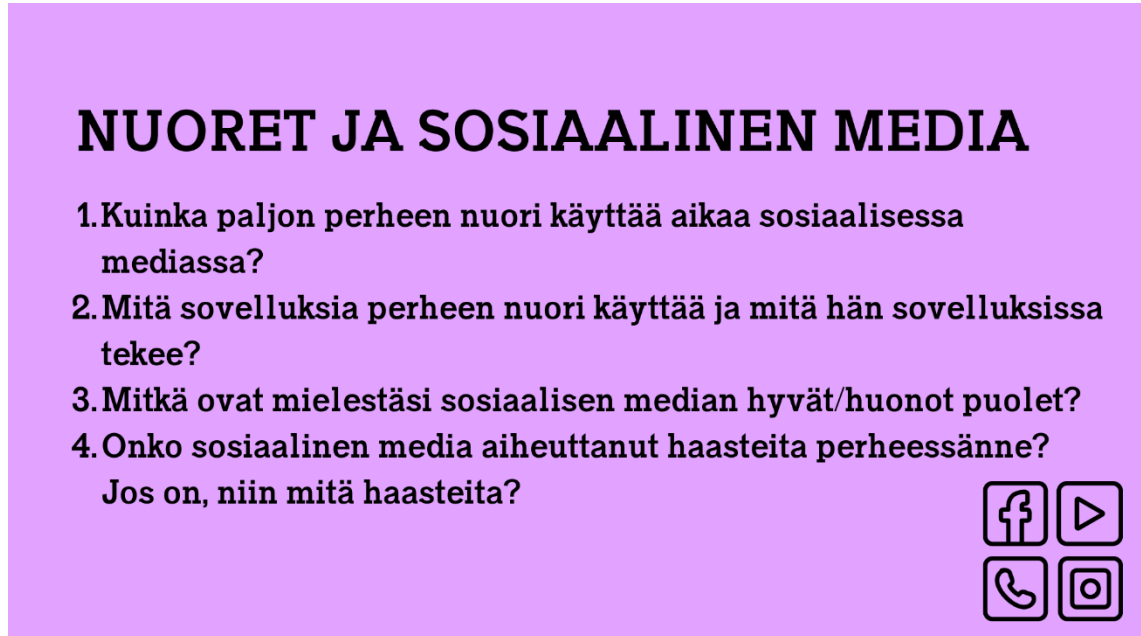
Opinnäytetyön haastateltaville toimitettiin etukäteen saatekirje, jossa kerroimme opinnäytetyömme aiheesta, tavoitteesta ja tarkoituksesta. Lisäksi haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeen, jossa he suostuivat osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun sekä antoivat luvan haastattelumateriaalin käyttöön. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja opinnäytetyön vastauksissa he esiintyivät anonyymisti eikä vastauksista voi tunnistaa henkilöllisyyttä.

Haastattelussa huomioimme arkaluonteisten aiheiden käsittelemisen siten, että ne eivät aiheuttaneet stressiä tai vaikeita tunnetiloja haastattelemillemme henkilöille. Kerroimme haastattelun alussa nauhoittavamme keskustelun ja käsittelevämme aineistoa huolellisesti, emmekä luovuta tietoja ulkopuolisille henkilöille. Aineiston käsittelyn jälkeen poistimme haastateltavilta saadut tiedot ja nauhoitteet. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–13.)

Haastatteluiden luotettavuutta lisäämään valitsimme haastateltavat ympäri Suomea eri elämäntilanteissa olevia henkilöitä, joilla on yläasteikäisiä nuoria. Halusimme näillä valinnoilla varmistaa sen, että esimerkiksi paikkakunta ei vaikuttaisi vastausten luotettavuuteen. Haastatteluun valittiin neljä henkilöä, jolloin aineistoa saatiin lisää, mutta ei kuitenkaan liikaa, että sisällönanalysointia voisi tehdä laajemmin.

7 HAASTATTELUN TULOKSET

7.1 Nuoret ja sosiaalinen media

Kuva 1: Nuoret ja sosiaalinen media, haastattelukysymykset

Haastattelussa halusimme saada selville perheen nuoren ajankäyttöä sosiaalisessa mediassa sekä mitä sovelluksia nuori käyttää ja mitä hän niissä tekee. Vastaukset olivat vaihtelevia riippuen haastateltavasta. Osalla haastateltavista ei ollut tarkkaa tietoa, mutta arveli ajan vaihtelevan sen mukaan, onko vapaapäivä vai koulu- sekä treenipäivä. Erään haastateltavan mielestä nuori käyttää todella vähän sosiaalista mediaa ja taas toisella haastateltavalla oli tarkka tieto käytetystä ajasta.

”Kun kattoin puhelimen tiedoston mukkaan niin keskimäärin neljä tuntia menee puhelimella päivässä, mutta teini itse sanoi, että menee noin kaksi tuntia somessa”.

”No päivää kohti, jos puhutaan somesta poika käyttää noin kaks tuntia, pelaamistahan ei lasketa? Koska silloin puhuttais isommista tunteimääristä. Työstä veikkaisin noin kolme tuntia somea, koska tyttö ei

pelaa. Nämä on arvioita arkipäivisin, viikonloppunahan voiaan puhua tuplamääristä”.

Haastatteluissa tuli ilmi se, että haastateltavien mielestä nuoret käyttivät liikaa aikaa sosiaalisessa mediassa. Useimmat haastateltavat katsoivat joko omasta sovelluksesta minkä verran nuoret käyttivät aikaa puhelimella tai sitten kysyivät suoraan haastattelun aikana nuorelta, että paljonko aikaa käyttää. Osa haastateltavista ei kuitenkaan tiennyt nuorten sosiaalisen median ajankäytöstä.

WhatsApp nousi haastatteluissa esille yleisimmin käytetyksi viestikanavaksi. Haastattelun perusteella kävi ilmi, että WhatsApp:ssa nuorilla on erilaisia ryhmiä, joihin kuuluvat ja joiden kautta pitävät yhteyttä kavereihin. Lisäksi haastateltavat kertoivat, että WhatsApp on perheen yhteinen viestintäkanava.

Suurimmalla osalla nuorista Snapchat eli ”Snäppi” oli käytössä. Eräs haastateltava kommentoi, ettei anna lupaa ladata sovellusta, koska sovellus on julkinen, eikä nuori osaa itse määritellä, ketkä ovat sopivia kavereiksi vaan hyväksyy kaikki nostattaakseen kaverimääräänsä. Esille tuli myös, ettei haastateltava välttämättä tiedä mitä kaikkia sovelluksia nuorella on käytössään. Muista sovelluksista YouTube nousi haastatteluissa esille videoiden katselemiseen, Spotify musiikin kuunteluun ja Facebook erilaisten ilmoitusten katsomiseen.

”Tiktokkia käyttää molemmat ja kattovat siellä videoita. Joskus YouTubea videoiden katteluun, Instaa selailevat, mutta julkaisuja ei kumpikaan tee, se on pelkkää kattomista. WhatsApp nyt on käytössä molemmilla koko ajan”.

”Nuor o poistanu tiktoki iha omatoimisest, kosk hän ajattele, et siin mene iha turha aika ja tule hengailtu liikkaa”.

”No se käyttää snäppiä, jossa pisin streakit 700 parhaan kaverin kanssa. Eli päivittäin laitetaan kuva kaverille ja kaveri vastaa kuvalla. Sit se käyttää Tiktokkia, josa se kattoo ja tekkee videoita ratsastuksesta. Ig:ssä se julkaisee videoita omasta ratsastuksesta ja

kattoo muiden tekemiä ”my dayta” ja postauksia. Facebookista kattoo hevosilmoituksia. Wa:ssa kattoo vaan viestejä ja ryhmiä. Sitte se kattoo YouTubea, josa se seuraa influenssereita esim. Lakoa ja Jugsedia”.

Haastateltava toi myös esille, että käyttää itse samoja sovelluksia jopa enemmän kuin mitä nuori käyttää. Haastatteluissa tuli myös esille, että sovellukset ovat vaihtuneet sitä mukaa, miten uusia sovelluksia tulee. Haastattelun aikana ilmeni, että esimerkiksi aiemmin Snapchatissa ja YouTubeessa katsottuja videoita nuoret katsovat nyt TikTokissa ja IG:ssa. Haastateltavat toivat myös esille, että tänä päivänä enemmän katsotaan erilaisia videoita, joista on joko hyötyä kuten leipomiseen liittyvät videot ja hyvää mieltä tuovat videot kuten videot eläimistä.

Sosiaalinen media näyttäytyy niin positiivisessa kuin negatiivisessakin valossa. Kysyimme haastateltavilta heidän ajatuksiaan sosiaalisen median hyvistä ja huonoista puolista. Sosiaalisen median hyvinä puolina haastateltavat pitivät erilaisten ruoka- ja leivontaohjeiden löytämisen, joita nuoret haluavat kokeilla vanhempien kanssa. Myös videoiden tekeminen ja jakaminen sekä yhteydenpito kavereiden kanssa nousi haastattelussa esille hyvänä puolena. Huonoina puolina puolestaan nousivat erilaiset kiusaamis- ja väkivaltatilanteet sekä nuoren liiallisen ajankäytön sosiaalisessa mediassa.

”Hyvät puolet on, että saa ajankohtaista tietoa asioista ja jos vaikka on sairaana niin voi olla asioiden ja kavereiden tekemisessä mukana, vaikka olisikin kotona. Huonoja puolia se, että nuoret eivät koe tarvetta poistua kotoa sosiaaliin suhteisiin vaan ne on helppoa hoidtaa kotoa käsin. Nuoren omasta mielestä huonot puolet ovat huonot videot. Vanhemman näkökulmasta huonoa on, että lapsi oppii elämään 15sek/30sek hetkissä tilanteita. Tiktokin videot kestää sen ja monet koukuttuu algoritmien antamiin videoihin”.

”No huonona puolena on, että siellä on raakoja videoita, jotka eivät sinne kuulu, nehän nykyään pyritään sensuroimaan sieltä pois. Kiusaaminen nyt tietenki tulee ekana mieleen suurimpana huonona

puolena. Tyttölapsia ajatellen sosiaalisen median luoma kauneusihanteet, kun tyttö kokee helposti, että pitää ottaa mallia”.

Lisäksi eräs vanhempi halusi lisätä, että ajantasaisen tiedon saaminen reaaliajassa mahdollistaa niin hyvien kuin huonojenkin asioiden leviämisen hetkessä. Ihmiset on ennen opetettu siihen, että ajattele ennen kuin teet mutta somen myötä ajatusmaailma on muuttunut niin, että tehdään ennen kuin ajatellaan. Kiusaaminen on helpompaa netin kautta koska ei tarvitse kohdata vastapuolta vaan voi kirjoittaa asioista ottamatta vastuuta.

Haastateltavilta tuli ensimmäisenä mieleen pääasiassa negatiivisia puolia ennen kuin hyvistä puolista alettiin puhumaan. Kaverisuhteiden ylläpitäminen ja kaverisuhteiden luominen nousi melkein kaikissa haastatteluissa esille.

Sosiaalinen media voi tuoda myös erilaisia haasteita perheeseen. Kysyimmekin, onko sosiaalisen median käyttö aiheuttanut haasteita perheessä. Puolet haastateltavista kertoi, ettei heidän perheessään ole ollut tämän vuoksi haasteita. Syyksi he arvelivat sen, että pelisäännöt on käyty läpi silloin, kun nuori on alkanut käyttämään sosiaalista mediaa sekä aikaa vie sosiaalisesta mediasta harrastustoiminta ja hyvä kaveripiiri. Puolet taas olivat kokeneet erilaisia haasteita.

”No, on todellakin aiheuttanut. Keskusteluttaa, et ossaako se käyttäytyä oikialla lailla siellä somessa eikä vaikka kiroile. No, sitte on ollu välienselvittelyä naapurien ja kavereiden vanhempien kanssa erilaisten kiusaamistapauksien vuoksi. Sitähän on kiusattu, mutta ohan se ollu itekki kiusaaja”.

”Ei ole aiheuttanut haasteita. Pelisäännöt on sovittu alun perin. Nuoret on tulleet siihen ikkään, että ne ei halua julkaista mitään. Alun perin keskusteltu esim. somehaasteista, että niitä ei tartte testailla”.

”Nukkumaanmenoajoista ollaan puhuttu. Iltasin aika mennee puhelinta selaillessa eikä ajantajua huomaa. Kotihommiin ei riitä aikaa

eikä kiinnosta tehdä, ku haluaa olla vaan puhelimella. Ollaan keskusteltu siitä millaista materiaalia voi jakaa someen ja ettei toisista saa kuvia tai videoita laittaa ilman suostumusta. Myös puhuttu siitä, et ku kaikki mitä someen laittaa niin jää sinne ainiaaksi. Haasteita toteutetaan myös kotona. Uutuustuotteita pitää saada heti myös itelle kokeiltavaksi”.

Haastatteluissa tämä kysymys herätti hyvin vahvan ”todellakin” reaktion. Osalla haasteiden puuttumattomuus herätti toisaalta helpotuksen tunteen, koska näiden asioiden kanssa ei ole tarvinnut painia.

7.2 Negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa

NEGATIIVISET ILMIÖT SOSIAALISESSA MEDIASSA

1. Mitä negatiivisia ilmiöitä tiedät sosiaalisessa mediassa olevan?
2. Onko perheen nuori kokenut jotain näistä negatiivisista ilmiöistä? Jos on, voitko kertoa näistä lisää?
3. Millaisia keskusteluita olette käyneet perheen nuoren kanssa näistä ilmiöistä?

Kuva 2: Negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa, haastattelukysymykset

Haastateltavilta tiedustelimme, mitä negatiivisia ilmiöitä he tietävät sosiaalisessa mediassa olevan ja mitä se aiheuttaa. Haastateltavat toivat päälimmäisenä esille nettikiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän. Kiusaaminen näkyy haastateltavien mielestä esimerkiksi sovellusten ryhmistä poistamisena. Keskusteluissa ilmeni myös vanhempien huoli siitä, että vaikka nuori ehtisi poistaa oman julkaisunsa niin joku voi ottaa kuvakaappauksen ja jakaa sen omille kontakteilleen, jolloin julkaisu jatkaa koko ajan leviämistään eikä sitä saada enää pysäytettyä.

”Siäl o monelaist kiusaamist ja mä vihaa sitä yli kaike. On siäl väkivalttaaki. Snäpin kartal voi seurat misä porukka o tai misä muut mene esim vaik jotku bileet. Tän kaut voi tul ongelmi, ko tuleeki väärii tyyppi kutsumattomii paikkoihi tai sit joku voi soitta polisi paikali iha vaa kiusatakse muit ku ei oo ittee kututtu”.

”Nuoret kyllä hyvin tunnistaa toisensa vaikkei oliskaan samasa kouluusa esim. jos jotain kiusataa niin nuoret kyllä tuntee sen jotaki kautta. WhatsApp on pahin ainaki tyttöjen keskuudesa, josa ne on kovia piikittlemää toisia. Luokan ryhmisä joku alakaa typeriä kuvia laittamaan niin sillo myös seki, joka ei haluais nii joutuu mukkaan tahtomattaan. Tytöt lähettää myös helepommin yksityisviestejä kiusaamis mielesä”.

Yhtenä huolestuttavana negatiivisena ilmiönä haastateltavat toivat esille seksuaalisen häirinnän, mikä koettiin koskevan enemmän tyttölapsia. Haastateltavat toivat myös esille, että jos nuori julkaisee itsestään videoita niin niihin saattaa tulla epäasiallisia kommentteja. Eräs haastateltavista toi esille, että mikäli nuori ei julkaise sovelluksissa koskaan mitään niin kukaan ei tiedä hänen siellä olevankaan.

”Kuka vaan voi tehdä profiileja ja esiintyä somessa tiedoiltaan millä tavalla vaan. On hankala erottaa, kuka on somessa oma itsensä ja kuka valeprofiililla. Lapsia voi päästä huijaamaan pedofiili tai kuka vaan”.

Lisäksi haastateltavat kokivat nuorten käyttävän liikaa aikaa sosiaalisessa mediassa, mutta silti nettiriippuvuutta negatiivisena ilmiönä ei mainittu haastattelun aikana. Vahvimmin nettikiusaaminen tuli esille, koska siitä puhutaan paljon myös sosiaalisen median ulkopuolella, muut aiheet jäävät vähän vähemmälle keskustelulle muuallakin.

Johdattelimme keskustelua negatiivisten ilmiöiden kokemuksiin. Haastateltavat pohtivat oman nuoren kokemuksia negatiivisista ilmiöistä. Yksi haastateltavista kertoi perheen nuoren olleen kiusaajana sekä kiusattuna sosiaalisen median kautta. Muiden haastateltavien nuorilla ei ollut omakohtaista kokemusta sosiaalisessa mediassa tapahtuvista negatiivisista ilmiöistä tai ei ainakaan ole tullut haastateltavien tietoisuuteen.

“Ei ol kokenu tai en ainakka tiär. Mä luule sen johtuva siit, ku asutaa tääl mettäs eikä ol kaupunkilaiste ongelmi. Tääl o piene piiri ja naapuri välittä muidenki lapsist, jos jotai sattuis”.

Haastatteluissa tuli ilmi erityisesti se, että jos nettikiusaamista oli kokenut, se on aina jättänyt jäljet nuoreen. Haastateltava toi ilmi nuoren kokeneen nettikiusaamista, mutta oli myös itse toiminut nettikiusaajana, joka oli mielenkiintoinen tieto meille, miten tähän oli päädytty. Haastattelun aikana tuli ilmi, että juuri kokemusten jälkien jättämisen kautta, voi nuorille tulla tarve kostaa se, millaisen tunteen kiusaaminen on jättänyt, eikä paikan tullen ole malttia jättää toteuttamasta kiusaamista.

Haastateltavat kokivat, että erilaisista negatiivisista ilmiöistä on hyvä keskustella nuoren kanssa, vaikka nuori ei olisikaan itse ollut niiden kohteena. Haastateltavat olivat kertoneet nuorelle, ettei kiusaaminen ole hyväksyttävää ja kiusaamisesta tulisi sanoa aikuiselle. Haastattelussa ilmeni, että keskusteluissa oltiin tiukkaan sävyyn ohjeistettu nuorta, millaisiin keskusteluihin sosiaalisessa mediassa voi osallistua ja millä tavoin siellä saa kommentoida.

”Puhuttu siit, et katokki ettet koska kommentoi mihinkkä sellast mikä ei ol ookoo tai mitä ei saa kirjotta. Puhuttu siitäki, ett millassi keskusteluihi saa osallistu, eik kettä saa haukkumal kirjoitta mihinkkä”.

Haastatteluissa tuli ilmi, että nuoria tulee ennakoivasti komentaa ja ohjeistaa tiukasti siitä, miten ei tule toimia sosiaalisessa mediassa. Vaikka nuoren kanssa olisi jo aiemmin keskusteltu jostakin sosiaalisen median negatiivisesta ilmiöstä, keskusteluun palataan myöhemmin uudestaan. Nuori on voinut nähdä tai kuulla

esimerkiksi uutisista jonkin ikävän tapahtuman, jonka yhteydessä asiaa on alettu käymään läpi.

7.3 Vanhemmuus ja nuoren sosiaalisen median ohjaaminen

VANHEMMUUS

1. Mikä on tärkeintä vanhemmuudessa? Mitkä ovat tärkeimmät tehtävät vanhemmuudessa?
2. Miten ohjeistat nuortasi sosiaalisen median käyttöön?
3. Oletteko asettaneet nuoren sosiaalisen median käyttöön rajoja? Jos, niin millaisia?
4. Jos olette asettaneet rajoja, aiheuttaako ne perheessänne ristiriitoja? Jos aiheuttaa, miten ne käsitellään?
5. Mitä tunteita nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa sinussa vanhempana?

Kuva 3: Vanhemmuus, haastattelukysymykset

Halusimme selvittää mikä haastateltaville on tärkeintä vanhemmuudessa ja mitkä ovat tärkeimmät tehtävät vanhemmuudessa sosiaalisen median näkökulmasta. Haastattelussa tuli ilmi, että tärkeimpänä nähtiin miten kasvatetaan itsenäisiä aikuisia, miten kasvatetaan nuoria rakkaudella ja autetaan heitä myös osoittamaan rakkautta. Lisäksi ilmeni, että täytyy olla kiinnostuneita nuoren elämästä ja siitä, kenen kanssa nuori viettää aikaa. Nuoren hyvinvoinnista huolehtiminen ja eri elämänalueissa tukeminen koettiin myös todella tärkeäksi.

“Nuorelle tulee tarjota tasapainoinen ja turvallinen elämä”.

“Tehdään asiat itseä varten, eikä lähdetä tekemään asioita muita miellyttääkseen”.

“Sanotettava aina nuorel se, et ku teke parhaans ni se riittä”.

Haastatteluissa tuli esille myös se, miten tärkeää on ylläpitää keskusteluyhteyttä nuorten kanssa, että pystytään puhumaan aina kaikesta. Erityisesti sosiaalisen median puolelta tuli havaintona, että myös aikuisen tulisi miettiä omaa somekäyttäytymistä, minä varmasti myös nuorelle välittyä. Haastattelussa tuli myös esille, kuinka nuoria tulee ohjata sosiaalisen median kanssa, että osataan toimia mahdollisimman hyvin ja turvallisesti.

Keskustelimme myös siitä, millä tavoin haastateltavat ohjeistavat nuorta sosiaalisen median käytössä. Haastateltavat kertoivat keskustelleensa nuoren kanssa muun muassa sosiaalisen median säännöistä, siellä käyttäytymisestä sekä siitä, ettei nuoren pidä uskoa kaikkea mitä sosiaalisesta mediasta näkee tai lukee.

”Keskusteluiden kautta. Olen yrittänyt opettaa myös kriittiseen medialukutaitoon. Ettei tule luottaa kaikkiin lähteisiin mitä somessa on. Kaikkia ihmisten kirjoittamaa ei pidä ottaa todesta vaan muodostaa kokonaiskuva asioista”.

Eräs haastateltava myös muistutti, että vanhemmat voivat tarkastella omaa somekäyttäytymistään, koska omalla esimerkillään he opettavat ja kasvattavat nuorta sosiaalisen median käyttäjiksi. Hänen mielestään myös olisi itse tutustuttava nuoren käyttämiin sovelluksiin, jotta olisi perillä niiden hyvistä ja huonoista puolista sekä olisi ajan tasalla nuorten ilmiöissä.

Rajojen asettaminen aiheuttaa usein haasteita perheissä. Halusimmekin selvittää onko haastateltavien perheessä asetettu nuoren sosiaalisen median käytölle rajoja. Haastattelun perusteella vain yhdessä perheessä oli käytössä rajoitukset ajankäytön suhteen. Eräs haastateltava kertoi, että rajoja ei ole asetettu, koska nuoret osaavat itse asentaa sovelluksia, jolloin aikuisella ei ole päätäntävaltaa. Käytännössä aikuisen tulisi ottaa nuorelta kännykkä kokonaan pois. Haastattelun perusteella perheillä on ollut rajoituksia käytössä nuoren ollessa ala-asteikäinen.

”Familylink ja Screentime on perheessä käytössä, mutta 13-vuotias voi poistaa sen itse käytöstä ilma vanhempien suostumusta”.

”Ei ol rajoj, jos olis tullu ongelmii asioitte kans niin sitt ois pitäny mieltii rajotuksi”.

Useimmissa haastateltavien perheissä tuli ilmi, että rajoja on ollut, mutta ne on poistettu nuoren tullessa yläasteikään. Kuitenkin usean haastateltavan mielestä rajojen asettamista olisi hyvä jatkaa, jolloin rangaistuksena ei tarvitsisi olla puhelimen poisottaminen vaan sosiaalisen median ajankäytön rajaaminen olisi sopiva rangaistus.

Jatkoimme keskustelua siitä, millaisia ristiriitoja rajojen asettaminen on aiheuttanut tai mitä ajatuksia rajojen asettaminen haastateltaville toi. Perheessä, jossa oli asetettu rajoja sosiaalisen median käyttöön, aiheutti ristiriitoja vanhemman ja nuoren välillä. Myös muut haastateltavat kokivat, että mahdollisten rajoitusten asettaminen tulisi aiheuttamaan ristiriitoja perheessä. Vanhemmat kertoivat, että ristiriidoista olisi hyvä keskustella nuoren kanssa ja rajojen rikkomisesta seuraisi nuorelle jokin rangaistus.

”Todellakin aiheuttaa, haluais olla puhelimella mahdollisimman myöhään, koska kaveritkin saa olla. Ristiriidoista keskustellaan ja selvitetään mikä tilanne on. Palataan myöhemmin myös asiaan, käydään läpi, onko vastaavia asioita vielä ollut, vastuutonta ajatella, että asia olisi kerralla käsitelty”.

Eräs haastateltava koki, että rajojen asettaminen aiheuttaisi melkoista vääntöä ja nuori yrittäisi kaikin keinoin saada tahtonsa läpi. Haastateltava koki, että nuori varmasti keksisi jonkun keinon rajojen kiertämiseen. Haastateltava toi esille myös sen, että vuorovaikutus ja keskinäiset välit nuoren kanssa huonontuisivat. Haastateltava toi esille myös sen, että rajojen asettaminen tarkoittaisi sitä, että koko perheellä myös vanhemmilla pitäisi olla sosiaalisen median aikarajoitukset.

Haastattelun lopuksi halusimme selvittää, millaisia tunteita nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa haastateltavissa. Haastateltavien vastauksissa tunteet vaihtelivat positiivisesta negatiiviseen. Haastateltavat kokivat, että sosiaalinen

media on tätä päivää, vaikka se ei heidän omaan lapsuuteensa olekaan kuulunut. Osa haastateltavista ei kokenut stressiä nuoren sosiaalisen median käytöstä, koska nuorella ei ole ollut ongelmia sen suhteen. Osa haastateltavista taas pelkää sosiaalisen median tuovan negatiivisia kokemuksia nuoren elämään. Haastateltavat toivat esille myös ajankohtaisia uutisia ja miettivät mihin maailma on menossa sosiaalisen median suhteen.

“Välillä ärsyttää jäädä toiseksi puhelimelle/somelle. Puhelimella oleminen ei ole läsnä olevaa olemista. Lapsella voi olla kavereita käymässä, mutta he viettävät samassa huoneessa aikaa olematta kuitenkaan läsnä toisilleen vaan ovat puhelimella omissa somealustoissa. Tulisi huomata, että on muutakin elämää kuin somen kautta. Ei haittaa, vaikka akku loppuu välillä tai unohtuu kotiin. Maailma ei kaadu siihen, ettei ole koko ajan tavoitettavissa”.

Tärkeänä nousi esille se, miten voidaan hyväksyä sosiaalisen median käyttö ja tehdä siitä mahdollisimman turvallista niin aikuisille kuin nuorille. Eräs haastateltava koki, että nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa ristiriitaisia tunteita, vaikka se tuokin paljon hyvää nuoren elämään kuten uusia kavereita. Hänen on kuitenkin hyväksyttävä, että sosiaalinen media on tätä päivää ja nuori käyttää sitä. Sosiaalinen media ei myöskään tule poistumaan tulevaisuudessa. Kuitenkin haastateltava pohti, että ajatteleeko hän itse liian negatiivisesti omien pelkojensa vuoksi. Haastateltavan on myös vaikea hyväksyä sitä, että nuori käyttää suurimman osan ajastaan sosiaalista mediaa ja hänen mielestään kasvokkain käytävä kommunikointi jää tämän vuoksi vähäiseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää ”Mitä vanhemman tulisi tietää nuoren turvallisesta sosiaalisen median käytöstä ja miten sen käyttöä voidaan vahvistaa?”. Sosiaalinen media on ajankohtainen aihe, joka nostattaa erilaisia mielipiteitä ja ajatuksia. Sosiaalisen median kohderyhmänä on niin nuoret kuin aikuisetkin. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa haastatteluiden avulla kuinka tietoisia vanhemmat ovat nuoren sosiaalisen median käytöstä sekä miten vanhemmat voivat omalla toiminnallaan vahvistaa ja turvata nuoren sosiaalisen median käytön. Sosiaalista mediaa on tutkittu monesta eri näkökulmasta, mutta vanhempien näkökulmasta asiaan ei ole vielä kovin paljoa tutkittu. Tämän vuoksi halusimme opinnäytetyössämme saada vanhempien äänen kuuluviin.

Opinnäytetyössä meille vahvistui, että sosiaalinen media on nuorille keskeinen toimintaympäristö, joka kuuluu heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Nykyajan älylaitteet mahdollistavat sosiaalisen median käytön missä ja milloin vain. Haastattelumme osoitti, ettei vanhemmilla ole tarkkaa tietoa nuoren sosiaalisen median ajankäytöstä. Samaan aikaan vanhemmat kuitenkin toteavat ajankäytön olevan liiallista. Erilaiset sovellukset näyttäytyivät samanlaisina somealustoina, joissa toiminnat toistavat itseään. Kävi ilmi, että nuoret käyttivät samoja sovelluksia, joiden käyttötarkoitus oli kaikilla sama. Sovelluksissa nuoret katsoivat videoita, keskustelivat kavereiden kesken ja selasivat erilaisia ilmoituksia.

Opinnäytetyömme mukaan sosiaalisen median positiivisina puolina voidaan pitää monipuolisen ja ajankohtaisen informaation saantia sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta erilaisten ryhmien kautta. Sosiaalinen media tuo myös erilaisia haasteita perheisiin ja osalla perheistä niitä ei koettu olevan ollenkaan. Haasteina nähtiin sosiaalisessa mediassa nopeasti leviävät huhut ja juorut, jotka muuttavat muotoaan. Uusimpana haasteena nousi esille somehaasteet, joita nuoret lähtevät kokeilemaan yllytyksen seurauksena. Teorian mukaan sovellukset tarjoavat nuorten sosiaalisen median käytölle erilaisia turvatoimia esimerkiksi ajankäytön hallintaan tai ikärajojen valvontaan. Haastattelun perusteella vanhemmilla oli ollut käytössä sovellusten tarjoamia työkaluja, joista oli luovuttu nuorten tullessa teini-ikään.

Teoreettisen viitekehyksen kautta valikoitui negatiivisiksi ilmiöiksi sosiaalisessa mediassa nettikiusaaminen, nettiriippuvuus sekä seksuaalirikokset. Haastatteluiden pohjalta nousi vahvimpana esille nettikiusaaminen, josta osalla haastateltavien perheillä oli kokemusta. Vaikka nettiriippuvuus-sanaa ei haastattelussa tullut esille, kuitenkin aihetta sivuttiin liiallisen ajankäytön keskusteluissa. Teorian mukaan seksuaalirikollisuus on sosiaalisessa mediassa yleistynyt ja nuori voi tietämättään joutua kohteeksi. Haastateltavat kokivat, että tytöt ovat alttiimpia rikoksen uhreiksi aktiivisemmän sosiaalisen median käytön ja julkaisujen vuoksi. Opinnäytetyömme osoitti, että nuorten kanssa tulisi keskustella negatiivisista ilmiöistä ennaltaehkäisevästi.

Tärkeimpänä johtopäätöksenä tutkimuskysymykseemme on, että nuoren turvalliseen sosiaalisen median käyttöön tarvitaan vanhemmuuden asettamia rajoja, kasvatusta sekä vanhempien ymmärrystä sosiaalisen median tärkeydestä nuorelle. Vanhempien omakohtainen tietämys sosiaalisen median sovelluksista edesauttaa nuoren kasvatusta. Haastattelu osoitti, että sosiaalinen media nostaa vanhemmissa esille monenlaisia tunteita. Epävarmuutta omista kasvatustaidoista sekä pelkoa siitä, joutuuko nuori kohtaamaan negatiivisia ilmiöitä. Kuitenkin myös positiivisia ajatuksia nuoren saamista kaverisuhteista.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää: mitä vanhemman tulisi tietää nuorten turvallisesta sosiaalisen median käytöstä ja miten sen käyttöä voidaan vahvistaa? Mielestämme onnistuimme hyvin tavoitteessa ja saimme vastauksen tutkimuskysymykseemme. Opinnäytetyötä tehdessä aiheen ajankohtaisuus tuli vahvemmin vielä esille ja aiheesta tuli koko ajan uutta mielenkiintoista tietoa lisää. Opinnäytetyötä tehdessä oli kuitenkin muistettava tekemämme aiheen rajaus, vaikka materiaalia olisikin löytynyt laajemmin. Käytimme opinnäytetyösämme laajasti teoriamateriaalia ja haastattelussa tulleiden vastausten perusteella voimme todeta niiden tukevan toisiaan.

Saimme hyviä vinkkejä eettisyydestä ja luotettavuudesta Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ohjeistuksesta, joita noudatimme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyötä tehdessä kiinnitimme huomiota tarkkuuteen ja huolellisuuteen kaikissa työskentelyn vaiheissa. Käytimme erityistä huolellisuutta haastattelun litteroinnissa ja tutkimustulosten julkaisuissa, jotta haastateltavien anonymisyys säilyi.

Opinnäytetyömme haasteena oli ihmisten kiireiset aikataulut ja niiden yhteensovittaminen. Haastatteluihin olisi voinut käyttää enemmänkin aikaa, mutta pidemmän haastattelun saaminen tuntui aikataulullisesti hankalalta. Olimme saatekirjeessä ohjeistaneet haastateltavan varaamaan aikaa noin puoli tuntia, mutta hektiset elämäntilanteet aiheuttivat sen, että osaan haastatteluun käytettiin huomattavasti vähemmän aikaa. Tästä huolimatta saimme kuitenkin ydinasiat poimittua keskusteluista. Teams- sovellus toimi haastatteluissa hyvin, mutta pohdimme, olisiko kasvokkain tehtävissä haastatteluissa saatu aikaan laajempia keskusteluita. Haastateltavien määrä oli aluksi kymmenen, mutta päädyimme kuitenkin neljään litteroinnin ajankäytön vuoksi. Jäimme pohtimaan, oliko neljän henkilön haastattelu sittenkin liian vähän ja saimmeko näillä vastauksilla tarpeeksi laajaa tutkimustietoa.

Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi, meillä oli oletuksena, että haastateltavien nuorilla olisi käytössä sosiaalisen median sovellukset, joista uutisoinnissakin puhutaan lähes päivittäin. Kuitenkin haastattelussa ilmeni, että joissakin perheissä

vanhempi käyttää näitä sovelluksia enemmän kuin nuori tai nuori on jopa poistanut koko sovelluksen omasta tahdostaan. Lisäksi ne nuoret, joilla sovellukset olivat, eivät välttämättä julkaisseet sovelluksissa mitään. Haastattelua tehdessä huomasimme, että meidän olisi pitänyt avata haastateltaville opinnäytetyömme kannalta oleelliset negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa, joita olivat netti-kiusaaminen, nettiriippuvuus ja seksuaalirikokset. Jos olisimme avanneet tutkimiamme negatiivisia ilmiöitä, olisiko se tuonut laajempaa keskustelua aiheesta. Vastauksista huomasimme, että haastateltavat tiesivät negatiivisista ilmiöistä, mutta puhuivat niistä eri termeillä. Esimerkiksi nettiriippuvuutta vanhemmat eivät maininneet ollenkaan, mutta kuitenkin toivat esille nuoren käyttävän liikaa aikaa sosiaalisen median parissa.

Nuoren sosiaalisen median kasvatuksessa ajattelimme, että vanhemmat olisivat asettaneet rajoja, joilla voivat hallita ja seurata nuoren sosiaalisen median käyttöä. Haastatteluissa tuli esille, että rajoja on ollut nuoren ollessa ala-asteikäinen, mutta vanhemmat olivat poistaneet ne nuoren siirtyessä yläkouluun. Pohdimme kuitenkin, että olisiko rajojen tarpeellisuus juuri tässä iässä, kun nuori ymmärtää mitä sosiaalisessa mediassa on ja mitä siellä tapahtuu. Jos rajoja ei aseta, pohdimme, johtuuko se siitä, että vanhemmat pelkäävät sen vaikuttavan vanhemman ja nuoren väliseen vuorovaikutukseen ja keskinäisiin väleihin.

Opinnäytetyöstä opimme, ettei pitäisi tehdä etukäteisolettamuksia tutkittavasta aiheesta, koska silloin olettaa saavansa tietynlaisia vastauksia haastattelusta. Opinnäytetyön aihe opetti meille lisää sovelluksista ja sen mitä nuoret niissä tekevät, lisäksi saimme lisätietoutta sosiaalisen median negatiivisista ilmiöistä. Teorian pohjalta ymmärsimme, että nuoret voivat myös omalla toiminnallaan aiheuttaa negatiivisen ilmiön syntymisen tahtomattaan tai tietämättään. Vanhempien tulisi panostaa läsnäoloon ja turvallisen tunteen luomiseen sekä olla aidosti kiinnostunut nuoren sosiaalisen median käytöstä.

Mielestämme sosiaalinen media aiheena on hyvin laaja ja aiheesta voi tehdä jatkotutkimuksia erilaisista näkökulmista katsottuna. Uutta ja ajankohtaista materiaalia aiheesta julkaistaan koko ajan, mitä voidaan hyödyntää uusissa tutkimuksissa. Mielestämme aiheeseen tulisi tuoda vielä enemmän vanhemmuuden näkökulmaa esille. Yleisesti vanhemmuudesta ja kasvatuksesta löytyy vanhaa sekä

uutta materiaalia, mutta sosiaalinen media siihen yhdistettynä on vielä uutta tietoa, josta ei juurikaan kirjallisuutta löydy.

Opinnäytetyöprosessia oli helppo viedä eteenpäin, kun tiesimme toistemme työskentelytavat ja ajatukset aiheista olivat yhteneväisiä. Opinnäytetyöprosessi ja sen työstäminen oli meille ajallisesti pitkä, noin vuoden kestävä. Työn aihe valikoitui heti työskentelyn alussa, mutta sen sisältö ja aiheen rajausta vaihtui työn aikana. Välillä työprosessi vaati pidempiä taukoja ja aiheutti väsymystä sekä tunnetta siitä, ettei työskentelyssä pääse eteenpäin. Kuitenkin aiheen mielenkiintoisuus piti yllä opinnäytetyön virettä. Työskentelyn loppurutistus oli tiivistä sekä tunteita herättävää, mutta toisen antama tuki ja turva auttoi saattamaan opinnäytetyön loppuun. Opinnäytetyön avulla saatu tieto auttaa meitä ammattimaisesti kohtaamaan nuoria ja perheitä, joissa käytetään sosiaalista mediaa. Saamamme tutkimustieto on hyvänä pohjana auttamassa ja ohjeistamassa perheitä turvalliseen sosiaaliseen median käyttöön.

LÄHTEET

Bennet, A. 2022. TikTok aikuisille: vinkkejä kotiin, opetukseen, työhön ja harrasteisiin. Helsinki: Oppian.

Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen – nuorten perheissä. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 29–41.

Ebrand. 2023. Some ja nuoret – katsaus. Viitattu 1.11.2023 <https://www.ebrand.fi/some-ja-nuoret>.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli. & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–51.

Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas: Helsinki: Crime Time.

Forss, M. 2019. Älylaitteet ja niiden käyttöön liittyvät turvallisuusuhat. Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet: Taiten tasapainoon. Helsinki: Duodecim, 118–134.

Haasio, A. 2011. Mitä iloa internetistä? Hyödy verkkopalveluista, sukella sosiaaliseen mediaan. Helsinki: Avain.

Haasio, A. 2016. Koukussa nettiin: lapset, nuoret ja verkon vaarat. Helsinki: Avain.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Instagram 2023. Turvallisuusvinkkejä. Viitattu 16.11.2023 https://help.instagram.com/377830165708421/?helpref=hc_fnav&hl=fi.

Irisvik, S. & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: Kustantamo S&S.

Jokelainen, H. 2017. Elämä somessa. Teoksessa P. & U. Luokkala (toim.) Rakastatko minua? : kirja murrosikäisen vanhemmalle. Keuruu: Otava, 23–28.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 21–28.

Kaimola, K. 2005. Koti – terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 11–19.

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kinnunen, S. 2014. Murrosikäinen perheessä – tasapainoilua tilan ja rajojen välissä. Lohja: Karas-Sana.

Komulainen, M. 2023. Menesty digimarkkinoilla. Helsinki: Kauppakamari

Korhonen, H. & Rantanen, H. 2016. Whats up = Miten menee. Kuopio: Nuorten Palvelu ry.

Kortesuo, K. 2014. Sano se someksi 1- Ammatillaisen käsikirja sosiaalisen mediaan. Helsinki: Kauppakamari.

Lahikainen, A-R. & Mälkiä, T. 2015. Perheet, media ja tulevaisuus. Teoksessa K. Repo (toim.) Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino, 264–288.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelun keskusliitto 2024. Kannustava kasvatusta. Viitattu 7.1.2024 <https://www.lastensuojelu.info/sf/vanhemmuus-ja-parisuhde/kannustava-kasvatusta/>.

Rahja, R. & Helenius, J. 2021. Nuori ja media 7vinkkiä digiajan kasvattajalle. Viitattu 20.3.2024 https://cdn.mll.fi/prod/2021/02/01103148/ml-1-nuori-ja-media_2021_www.pdf.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024a. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/sosiaalisen-median-palveluita-ja-sovelluksia/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024b. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digiajassa/haitalliset-mediasisallot/haitalliset-ja-vaaralliset-somehaasteet/>.

Martikainen, L. 2015. Mitä se sulle kuuluu? :nuoren elämänvalinnat puntarissa. Nuoruus ei ole numero! Teoksessa L. Martikainen (toim.) Tallinna: United Press Global, 7–11.

Moisala, M. & Lonka, K. 2019. Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet: Taiten tasapainoon. Helsinki: Duodecim, 15–20.

Männikkö, N. & Korkeila, J. 2019. Älylaitteet ja riippuvuus: Mitä on ongelmallinen käyttö ja kuinka sitä voi ennaltaehkäistä? Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet: Taiten tasapainoon. Helsinki: Duodecim, 65–78.

Pesonen, P. 2013. Sosiaalisen median lait. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Pietikäinen, M. 2021. Lasten ja nuorten terve kasvu digimaailmassa. Suuntaviivoja vanhemmille ja muille kasvattajille. Helsinki: Osuuskunta Ciris.

Pönkä, H. 2014. Sosiaalisen median käsikirja. Jyväskylä: Docendo.

Saarikivi, K. & Martikainen, S. 2019. Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorivaikutus. Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet: Taiten tasapainoon. Helsinki: Duodecim, 22–42.

Satoma, P. 2017. Rakkaus ja rajat. Teoksessa P. & U. Luukkainen (toim.) Rakastatko minua?: kirja murrosikäisen vanhemmalle. Keuruu: Otava, 33–36.

SnapInc 2024a. SnapChatin alkeet. Viitattu 11.2.2024 <https://parents.snapchat.com/fi-FI/snapchat-safety-overview?lang=fi-FI>.

SnapInc 2024b. Työkalut ja resurssit vanhemmille. Viitattu 11.2.2024 <https://parents.snapchat.com/fi-FI/parental-controls?lang=fi-FI>.

SnapInc 2024c. Teinien suojaukset. Viitattu 11.2.2024 <https://parents.snapchat.com/fi-FI/safeguards-for-teens?lang=fi-FI>.

Stanford, S. 2020. TikTok: Salaisuuksien kirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Suominen, J., Saarikoski, P. & Vaahensalo, E. 2019. Digitaalisia kohtaamisia: Verkkokeskustelut BBS- purkeista sosiaaliseen mediaan. Helsinki: Gaudeamus.

Syrjälä, J. 2005. Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2023. Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. Viitattu 14.4.2024 <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>.

TikTok 2023. Teini-ikäisten tietosuoja- ja turvallisuusasetukset. Viitattu 16.11.2023 <https://support.tiktok.com/fi/account-and-privacy/account-privacy-settings/privacy-and-safety-settings-for-users-under-age-18>. TikTok 2023b. Ruutu-aika. Viitattu 16.11.2023 <https://support.tiktok.com/fi/account-and-privacy/account-information/screen-time>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Viitattu 5.4.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 5.4.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Uusitalo, N., Vehmas, S., & Kupiainen, R. 2011. Naamatusten verkossa: lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2. Tampere: Juvenes Print.

Vainikainen, T. 2005. Vanhemmuuden eväät – ruokaa, rajoja ja rakkautta. Ei mitään uutta auringon alla. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 51–56.

Viljamaa, J. 2017. Mitä minä teen tämän teinin kanssa. Juva: Minerva.

Wahlberg, K-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 81–87. WhatsApp 2023. Tunne kuin olisit paikalla. Viitattu 16.11.2023 <https://www.what-sapp.com/stayconnected>.

WhatsApp 2023. Tunne kuin olisit paikalla. Viitattu 16.11.2023 <https://www.what-sapp.com/stayconnected>.

YouTube 2023. YouTube ohjeet – Vanhempien yleisiä kysymyksiä valvotuista tileistä. Viitattu 16.11.2023 https://support.google.com/youtube/answer/10315824?hl=fi&ref_topic=10314939&sjid=3470999732554739251-EU#zippy=%2Cmiten-youtube-suojaa-lapseni-yksityisytyt%C3%A4%2Cmit%C3%A4-eroa-on-valvotulla-tilill%C3%A4-ja-tavallisella-youtube--tai-youtube-music-tilill%C3%A4.

LIITTEET

- Liite 1. Teemahaastattelun saatekirje
- Liite 2. Teemahaastattelun kysymysrunko

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Olemme Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Teemme opinnäytetyötämme aiheesta: Vanhemmuus ja nuoren sosiaalisen median käyttö. Nuoren sosiaalisen median käyttö on nykypäivänä aktiivista ja jokapäiväistä, mikä aiheuttaa vanhemmille uudenlaisia haasteita nuoren kasvatuksessa. Tavoitteenamme on saada vastauksia millaisia rajoja vanhemmat asettavat nuoren sosiaalisen median käytölle ja mitä hyviä ja huonoja puolia vanhemmat näkevät nuoren sosiaalisen median sovellusten käytössä. Haastattelemme vanhempia, joiden perheessä on sosiaalista mediaa käyttäviä yläasteikäisiä nuoria. Haastattelumme tavoitteena on lisätä tietoutta aiheesta sosiaalialan ammattilaisille ja vanhemmille.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymys on:

- Mitä vanhemman tulisi tietää nuoren turvallisesta sosiaalisen median käytöstä ja miten sen käyttöä voidaan vahvistaa?

Keräämme aineistoa haastattelemalla sinua etänä. Nauhoitamme haastattelun ja hävitämme aineiston käsittelyn jälkeen. Haastattelun vastaukset käsitellään anonyymisti eikä vastauksista voi päätellä henkilöllisyyttä. Vastaamiseen on hyvä varata aikaa noin 30min. Opinnäytetyömme valmistuu toukokuussa 2024.

Kiitos, että osallistut haastatteluun.

Ystävällisin terveisin

Heli Keskiniva, heli.keskiniva@edu.lapinamk.fi

Eija Telkkälä, eija.telkkala@edu.lapinamk.fi

Liite 2. Teemahaastattelun kysymysrunko

NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA

- Kuinka paljon perheen nuori käyttää aikaa sosiaalisessa mediassa?
- Mitä sovelluksia perheen nuori käyttää ja mitä hän sovelluksissa tekee?
- Mitkä ovat mielestäsi sosiaalisen median hyvät/huonot puolet?
- Onko sosiaalinen media aiheuttanut haasteita sinulle ja nuorellesi? Jos on, niin mitä haasteita?

NEGATIIVISET ILMIÖT SOSIAALISESSA MEDIASSA

- Mitä negatiivisia ilmiöitä tiedät sosiaalisessa mediassa olevan?
- Onko perheen nuori kokenut jotain näistä negatiivisista ilmiöistä? Jos on, voitko kertoa näistä lisää?
- Millaisia keskusteluita olette käyneet perheen nuoren kanssa näistä ilmiöistä?

VANHEMMUUS

- Mikä on tärkeintä vanhemmuudessa? Mitkä ovat tärkeimmät tehtävät vanhemmuudessa?
- Miten ohjeistat nuortasi sosiaalisen median käyttöön?
- Oletteko asettaneet nuoren sosiaalisen median käyttöön rajoja? Jos, niin millaisia?
- Jos olette asettaneet rajoja, aiheuttaako ne perheessänne ristiriitoja? Jos aiheuttaa, miten ne käsitellään?
- Mitä tunteita nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa sinussa vanhempana?

KUVALUETTELO

Kuva 1: Nuoret ja sosiaalinen media, haastattelukysymykset

Kuva 2: Negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa, haastattelukysymykset

Kuva 3: Vanhemmuus, haastattelukysymykset

Kuva 1. Nuoret ja sosiaalinen media, haastattelukysymykset

NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA

1. Kuinka paljon perheen nuori käyttää aikaa sosiaalisessa mediassa?
2. Mitä sovelluksia perheen nuori käyttää ja mitä hän sovelluksissa tekee?
3. Mitkä ovat mielestäsi sosiaalisen median hyvät/huonot puolet?
4. Onko sosiaalinen media aiheuttanut haasteita perheessänne?
Jos on, niin mitä haasteita?

Kuva 2. Negatiiviset ilmiöt sosiaalisessa mediassa, haastattelukysymykset

NEGATIIVISET ILMIÖT SOSIAALISESSA MEDIASSA

1. Mitä negatiivisia ilmiöitä tiedät sosiaalisessa mediassa olevan?
2. Onko perheen nuori kokenut jotain näistä negatiivisista ilmiöistä? Jos on, voitko kertoa näistä lisää?
3. Millaisia keskusteluita olette käyneet perheen nuoren kanssa näistä ilmiöistä?

Kuva 3. Vanhemmuus, haastattelukysymykset

VANHEMMUUS

- 1. Mikä on tärkeintä vanhemmuudessa? Mitkä ovat tärkeimmät tehtävät vanhemmuudessa?**
- 2. Miten ohjeistat nuortasi sosiaalisen median käyttöön?**
- 3. Oletteko asettaneet nuoren sosiaalisen median käyttöön rajoja? Jos, niin millaisia?**
- 4. Jos olette asettaneet rajoja, aiheuttaako ne perheessänne ristiriitoja? Jos aiheuttaa, miten ne käsitellään?**
- 5. Mitä tunteita nuoren sosiaalisen median käyttö aiheuttaa sinussa vanhempana?**

HASHTAG